HISTORIA
DE VITA ET REBVS GESTIS
ADOLFI II. COMITIS NORDALBINGIÆ HOLSATORVM ET STORMAnorum: ex illuſtri & perantiqua Comitum Schaumburgiorum gente: Cuius deinde ſtirpe editi & iidem Schaumburgij & Holſatij Comites atq; Duces.

Excerpta de Annalibus HELMOLDI, Presbyteri Butzouienſis, qui per eadem tempora vixit.

In fine adiecimus è Crancij Saxoniæ Synopſin, quæ gentis Schaumburgiæ primordia, & per continentes ſanguinis gradus ad auctoris vſque ætatem deducta propago, tam verè quàm dilucidè explanatur.

FRANCOFVRTI
Apud Andream Wechelum,
M. D. LXXX.

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI ET DOMINO,

DN. IOHANNI GEORGIO, S. ROM IMPERII ARCHICAMERARIO ET ELECTORI VIIviro, MARCHIOni Brandeburg Duci Pruſſorum, Stetinenſium, Pomeranorum, Caſſuborum, Slauorum, &c Burggrafio Norbergenſi, &c Principi optimo, Domino ſuo clementiſſimo:

S. D.

REINERVS REINECCIVS STEINHEMIVS.

QVOD *urgebant neceſſarii atque amici, probabant collegæ, efflagitabant quadam beneuolentiæ propenſione, & nonnulla fortaßis emolumẽti ſpe, cæteri, vt quam de Hiſtoria eiuſq; dignitate præfationis in prælectionum noſtrarum operas vice orationem habuiſſem, publici iuris facerẽ: idcùm fauſti alicuius ominis atq; præſagitionis ſpeciẽ haberet, denegari à me refragando non debuit. Et intereſſe mea ducebam, vt ſtudiorum noſtrorum ratio, & quibus in academiis, quibuſq; ſub Præceptoribus potißimum profeciſſem, conſtaret publicè. Adhæc ea Hiſtoriæ conditio, ea vis atq; amplitudo eſt, vt ſicuti per ſe non poteſt non omnibus commendatiſſima eſſe, ita dignitati eius atq; vtilitati nullorum elogiorum prædicationes ſatis ſint, ſed omnem omnium ingeniorum induſtriam atq; efficacitatem ſuperet. Quare cernere eſt, fermè in particulis, tanquam de immenſo aceruo decerptis, plerorunq; operas occupari. Quibus vt ſua meritò commendatio permanet, ita rimari è fontibus quadam nobis accuratius, & tota de re tanquã hiſtoriam aliquam effingere, viſum fuit. Neque verò cum in id veluti theatrum ſpectandæ nobilißimæ gentes, ſpectandi ſummi monarchæ, reges, proceres, producantur, non poteſt iucundißima cognitionis liberalis cupidus animus voluptate expleri. Fuerit etiam fortè, quod de partium hiſtoriæ diſcrimine, & in*

qua potiſſimum deſudandum, deniq; quibus ad eam vijs gradiendum ſit, expoſitioni noſtræ debeatur. Certè quidē offerunt tractatuillo iterum ſeſe nō ſolum ſummi monarchæ, qui auctoritate & patrocinio luculento aſtipulentur, ſed etiam ſcriptores, quorum explicatione operæprecium factū fuit. Poſtremo neq; illud omiſſum, quid ad hiſtoriæ ſcriptionem requiratur, & refelluntur ἐπιχειρήματα, ſcrupulusq; euellitur, qui non ſolum in hiſtoriæ tractatione tironibus, ſed etiam aliquouſque progreſſis, penèque Roſcijs, inijci plerunque aſſolet.

Hæc cùm ita ſint, & commentatiuncula hæc noſtra ita demum ferre lucem poſſe videretur, ſi firmiſſimum aliquod patrocinium adiunctum haberet, à quo iſtud potiſſimū, ſubiectione qua par eſt, peterem, IOHANN. GEORGI, PRINC. EL. *Domine clementiſſ. illuſtriſſ. Excelſitas T. occurrebat. Etenim vt nihil dicam de ampliſſimis beneficijs ab Excels. T. in me collatis, pro quibus ſubiectiſſimi ſtudij obſeruantiā debeo debereque volo perpetuam neque attingam, poſt aduerſos caſus quoſdam, ludificante per appoſitos atque accommodatos tali miniſterio impietatis ſeu ſanguini debitorum officiorū cultu fortuna, exoptatiſſimum in Excels. T. mihi magiſtratum, clementiſſimumque ac benigniſſimum tam rei ac fortunarum, quàm ſtudiorum protectorem* [illegible] *obtigiſſe ita quidem minimè celata ab Excels. T. vel diſciplinæ ratio, cuius profeſſio mihi demandata eſſet, vel opera noſtra eſſe debebant. Neque repetendum de vtralibet quicquam duxi. Hoc opto etiam atque etiam, adeoque ab Excels. T. ſubiectiſſimè precor, ambas à me commendatiſſimas habeat. Qua de re in prolixiorem ſpem inducar, oīm alia, quæ fallere nunquam ferè aſſolent, tum illud omnium certiſſimum, de Excels. T. erga religionem, rempub. litteras digno Patre patriæ reſpectu, argumentum confirmat. Quod ad me attinet, ita duce Spiritu ſancto, comitibus ſanctiſſimis illis genijs, quos Eccleſia vocabulo Angelos appellamus, ſolitam ſtudiorū viam pergam, vt & quæ proficiſci debita ſubiectiſſimæque obſeruantiæ officia ab humilitate noſtra poſſunt, in Excels. T. nunquam nō conſtent, & cæteris partibus, quà decet diligentia, ſtudio, fide, perfunctus videar. Excelſitas T. bene & feliciter valeat.*

Francofurto ad Viadrum, M. Iunij

D. XXVII CIↃ. IↃ. LXXIX.

DE

DE HISTORIA EIVSQVE DIGNITATE, &c.

Oratio.

PROGRESSO ad dicendum mihi ex officio in hunc ampliſſimum conſeſſum veſtrum, Magnifice Domine Rector, illuſtres & generoſi Barones, clariſſimi & ornatiſſimi viri, honeſtiſſimaque omnium ordinum iuuentus, ſecundum cœleſtis numinis propicium fauorem præcipuè beneuolentia veſtra, & diſertæ atque elegantis orationis copia, opus fore perſpicio. Sed de illa, qui aliòs tam beniguiſſime audiueritis, audireque ſoleatis, dubitare haud debere mihi videor, neque omnia de vobis ſibi pollicenti deneganda m exiſtimetis, oro: ab hac quum deficiar, quoique à me felicitas poſt ſe paraſangis reliquerit, vnam attingere neceſſe mihi non eſſet. Tamen quicquid incommodum reſarciat, iterum de beneuolentia veſtra me ſpes ſubleuat. Iccirco acquieſcere in ea ita me patiemini, vt voluiſſe me, vobis ſat ſit, hoc eſt, cum Naſone voluntatem, cùm vires deſint, collaudetis.

Quia autem ſuperiore anno hoſpitem me primùm academia noſtra excepit, & dum aliud ago, cœleſtis illa [illegible], cuius nutu mortalium res, & quicquid vſpiam eſt, gubernantur, in hanc me ſtationem collocauit, non ſunt fortaſſis nulli, qui de ſtudijs meis, deque me ipſo, explorata antè habere omnia geſtiant. Sed eſt ſcilicet iam his reſponſum publicè nec pleraque, cum res ita ferret, a ſummo magiſtratu celata. Vnum id addo, cum pueriles diſciplinas, primæque adoleſcentiæ, incunabula ac rudimenta à felice illo ingeniorum informatore, Iohanne Glandorpio, percepiſſem, & maturitatem [illegible] addidiſſet in illuſtri Goltpergenſi ludo D. Henricus Paxmanus, Profeſſor academiæ huius publicus, deque me exinde præclariſſime ſemper meritus patronus, reliquũ me literarum perdiſcendarum atque excolendarum curſum in academijs, Marpurgenſi, Vitebergenſi, Ienenſi & Lipſienſi peregiſſe. Nec inficias vllo modo ire vel debeo vel poſſum, quicquid in artibus, quicquid in linguis, quicquid deoique in eo diſciplinæ genere, circa quod poſtea vniuerſum ferme ſtudium noſtrum conſtitit, hoc eſt, antiquitatis & Hiſtoriarum tractatione profeci, id potiſſimum me præceptoribus, Glandorpio, Paxmano, Caſparo Peucero & Ioachimo Camerario debere. Et extãt quidem de me & illis ipſis ſtudijs meis teſtimonia ſingulorum tam priuata quàm publica, eaq; (quid enim diſſimulem?) perquam honorifica. Quod ſi neque hoc alterum reticendum, conati bene multis annis pro modulo noſtro ſumus, vt docendo priuatim, ſcribendo publicè prodeſſemus. Verùm de his hactenus.

Nunc ſolenne illud, quemadmodum eſt apud Plutarchum, in Romanorum Principum augurijs aut ſacrificijs, HOC AGE, ad id, quod inſtituti noſtri caput eſt, accedã, & argumentum, de quo perorandum mihi, quantum ingenij noſtri tenuitas patietur, exiliumaſtem, in medium iam, commonet. Omnino autem diu ſuſpenſum me deliberatio tenuit, quid potiſſimum auribus veſtris, humaniſſimoque ac politiſſimo iudicio, dignum à me afferretur. Ac comperceram quidem alia ab alijs, quæ vel tempus ſuggeſſiſſet, & quaſi expreſſiſſet, vel diſciplinæ, in cuius explicatione verſarentur, quædam lex eflagitaſſet, pertractata. Quod poſtremum exemplum ſequi mihi etiam viſum fuit, ſic vt intra conſuetorum ſtudiorum tanquam ſepta conſiſterem. Et quæ iſtam voluntatem elicerent, cauſæ erant grauiſſimæ. Enimuero vt non langueat, ſed penè mortua ſit, ea eruditæ doctrinæ pars, quæ rerum geſtarum memoriam complectitur vt plerúq; vix etiam artium & linguarum degustatis initijs tanquam à remo ad tribunal, quemadmodum dici ſolet, anhelantes, ad cæteras illas grandiores diſciplinas, propterea quod quæſtuoſæ videantur, non accurrant, ſed proterua quadam audacia atq; inſolentia irrumpant: quam pauci de ſolida antiquitatis cognitione ſolliciti ſint, id tam apertum omnibus eſt, vt gemere atque adeò deplorare potius, quam inculcare debere videamur. Diſſeram igitur quantum tempus ferit, aut præſtari a me poterit, de nobiliſſima, &, ſi quid

[illegible] quæ di-
[illegible] eius commi[illegible] per-
[illegible] fcu infra [illegible] dam.

[illegible] pſo autem e [illegible] nomen [illegible] meſ-
[illegible] vſu Latinum factum, [illegible] etiam [illegible] unitem
[illegible] ſi in bonis liter ſplendiſ [illegible] eas, fugere pote [illegible] ſitates
ethiam vis memoriæ prodendi & commemorandi [illegible] ex-
poſitio. Nam eam à Quintiliano traditam definitionem, [illegible] quas Po-
lybius, Cicero & alij habent, retinere malui. Vt autem inter ſe [illegible] ar, Hiſtoria, Com-
mentarij, Annales, Faſti, Ephemerides, Chronica, Chronologia, alibi dicendum fuerit.
Poſtea iam de partibus Hiſtoriæ ſeparatim agemus.

Cæterum quæ Hiſtoriam, eiuſq; dignitatem, nobis commendent, ferme in [illegible] numera
ſunt. Nam vt quædam paulo altius repetamus, & ad ipſa generis humani primordia re-
grediamur, ſatis conſtat, primam illam & antiquiſſimam Patrum ſcholæ diſciplinæ huic
vel maxime ſtuduiſſe. Res autem ita ſe habet. Cum a fratris Abelis cæde tanquam ſa-
tanas quiſpiam, ſecundum Cypriani vocabulum, arcerciur à laribus & ſacris paternis
facinoroſus ille, facinoroſorumque parens atque parricida, Cainus, ſuos deinde & pe-
culiares agitare cœtus occœpit, ſed vt malicioſa ſimulatione (Græci [illegible] vocat) quæ
tamen aliquam ſanctimoniæ ſpeciem haberet, cultus nouos inſtitueret, & doctrinā quaſi
per manus a parentibus acceptam palam corrumperet. Obdurauitque deinceps in impio
conſtituto tota Caini poſteritas, & ita obdurauit, vt etiam artium, quas Adamus [illegible]
[illegible] cum ipſis literarum elementis inuenerat, ſtudium neglexerit, ſeque ad eas tantum
conuerterit, quæ ad cultum vitæ molliorem, luxum & omnis generis voluptates perti-
nerent. Hinc eſt, quod ipſe Cainus agriculturam exercuit, & vrbes extruendi modum
docuit, conditamque & appellatam de filij nomine Enocho. A Lamecho, qui quinto loco à
Caino natus fuit, [illegible] introducta eſt. Iabal tabernaculorum vſum monſtrauit, & pri-
mus pecuariam fecit. Iubal Muſicam reperit. Tubalcain autem conflandi metalla, & in-
de aliquid cudēdi. Certe quidem de Iubal (vt hoc obiter inſeramus) multarum lingua-
rum vſurpatione verbum iubilare permanſit. Nec dubium vllum habeo, de Tubalcai-
[illegible] Latinam linguam nomē Vulcani, quem Ethnica ſuperſtitio Ignem & Ignis fabrum
[illegible] t, retinuiſſe quemadmodum Græcum [illegible] ex Ebræa lingua planè idem ſigni-
[illegible] nobis que refert. Nam quam Latini nomen finxere, ridicula prorſus eſt. Nec
[illegible] am ferè diſcriminis reperias, quam quod principium modicum habet [illegible]
[illegible] æ de peregrina appellatione videri mira non debet. Contraque coniecturam illam
non parum confirmant, iura quæ de Vulcani fabuloſa hiſtoria, quæ ad veram Tubalcai-
ni alludit, his verbis ſcripſit Diodorus lib. 5. cap. 15. Vulcanum (inquit) ferri, æris, auri, ar-
genti, omniumq; quæ igne fabricantur, artē inueniſſe, ferunt, eamq; cæteros docuiſſe,
&c. tum quòd eadem Latina lingua eodem etiam modo nomen & numen Iani, quod
vtrunq; Græca ignorat, quemadmodum eſt apud Ouidium, conſeruauit. Eſt enim Ia-
uan, filio Iaphet, conditorem tam Græcæ quam Latinæ gentis, ideoque bifrontem credito.
Tametſi non ignorem ab alijs, in quibus Hermannus Murius, rerum Germanicarū ſcri-
ptor, ipſum Noham Ianum haberi, & inde bifrontem dici, quòd bina ſecula viderit.

Verum hæc contra ſanctioribus omnibus ſtudijs, ſanctioremq; viuendi viam ingreſ-
ſus Sethus, Adami filius tertius, tam religionis veritatem, quam artes à patre adinuen-
tas, hoc eſt, doctrinam Phyſicam, Aſtronomiam & alias omni contentione excoluit, &
ad poſteros propagauit. In primis autem religionis accenſum ſtudium Enoſi tempori-
bus fuit. Inde enim eſt, quòd literis ſacris inuocari tum nomen Domini cœpiſſe dicitur.
Cumq; ſanctiſſimi homines tantarum rerum conſeruari memoriam, & eximio aliquo
monumento propagari ad poſteros ſatagerent, faciendum ita cenſuere, vt duabus ere-
ctis columnis, vna laterıtia, altera lapidea, illam veluti Hiſtoriam inſcriberent. Eum vero
ab & à Tacito traditum eſt, antiquiſſima memoriæ humanæ monumenta ſaxis impreſ-
ſa fuiſſe. Quibus Ioſephus, qui hiſtoriam, quam dixi, nō expoſitam alioquin ſacrarum
litterarum libris, ſed quam ipſe religioſa maiorum obſeruatione, fideliq; cuſtodia tra-
ditam Antiquitatibus ſuis inſeruit, hoc præterea addidit, lapideam columnam ſua et-
iamnum ætate in Syria reliquā fuiſſe. Nam ea communis, nec meo iudicio improbanda,
doctorum

doctum [illegible] eſt, primam generis humani ſedem circa Damaſcum extitiſſe, quidem, vt etiam vrbs illa de cæde Abelis nomen traxiſſe, exiſtimetur, ac ſi dicas, [illegible] cum ſanguinis.

Is igitur hæc omnium prima, de qua quidem nobis conſtet, relata in literas Hiſtoria, qua tanquam doctrinæ cœleſtis Bibliis, quemadmodum nunc loquimur, & libris quadam [illegible], ſanctorum Patrum auditores ante Diluuium vſi fuere. Nec ambigam, eoſdem illi velut ad fanum aliquod, aut ſcholam publicam, conueniſſe. Quòd ſi cui etiam columnas credere aras quaſdam, in quibus de more ſacrificia fierent, & ſacræ conciones adiungerentur, libet, nihil reclamarim.

A Diluuio, cùm interiiſſet aquarum eluuie abſorpta vt reliqua Caini poſteritas, ita etiam tam hæc quàm piorum ſobole editi [illegible] illi Gigantes ac potentes, à ſeculo viri famoſi, vt habet vetus tranſlatio, id eſt, nati e potentum connubiis, qui Heroes & tanquã Semidei videri vellent, ſoluſq; Noha cum vxore, filiis & nuribus cõſeruatus mirabiliter in vita eſſet, ſed paulo pòſt, hoc eſt ferme annorum centum ſpatio, quemadmodũ pleriq; calculum ſubduxere, genus humanum feliciſſimo filiorum Nohæ quaſi germine rerum in immenſum creuiſſet, vt iam prima Patrum ſedes nõ omnes caperet, priuſquã á ſe inuicem coloniis diuellerentur, commune quoddam omnium extare monumento voluere: initumq; de vaſta illa turris Babylonicæ extructione, cuius faſtigium cœlũ attingeret, quemadmodũ loquitur Hiſtoria ſacra, conſilium fuit. Tametſi vero quid de tota hac re plerẽq; tam veteres quàm recentes ſcripſerint ſenſerintq;, haud ſim neſcius, tamen neq; eam improbarim coniecturam, repetitum aliquo modo Eccleſiæ ante Diluuium de duabus columnis exemplum fuiſſe: ſed quod ſtructores iſti propter Diluuij exundatum periculum opere anguſtiore atq; ambitioſiore, denique etiam firmiore, ſuperare niterentur. Cumq; in tanta hominum multitudine iam non ſolum de religione, idque auctore potiſſimum Chamo, Nohæ F. quem liuor & odium paternis furiæ aliſ [illegible] inſtitutum perpellerent, (nam in hanc penitus ſententiam imus, fuiſſe Chamum natura procliuem in vitia, ideoq; pias patris obiurgationes tuliſſe indignius: & poſtquã tandem tam ex ebrietate huius fortuita, quam ex ætate decrepita calumniandi occaſionẽ nactus fuit, inde iam plane pro delicto eum habuiſſe, perq; ludibrium ornatum duxiſſe, & doctrinæ cœleſtis veritatem ab eo traditam, vt religioni ſuæ nouæ fucum faceret, alto quodã ſupercilio contemſiſſe, ridiculiſſe) varia ſententiæ cœpiſſent, & deteriores famorem vincerent: vt iam etiam proterua licentia atq; audacia vulgi creuiſſet, vt ſi iura antea paterna imperia quorum ſumma penes eſſet excluſio à factis Græci [illegible] vocant) non amplius locum haberent, ſed impolitæ factiones ſi impunè graſſarentur, ideoque promulgata cœlitus eſſet ſanctio recens, & priori ante Diluuium ſeculo planè ignota: Qui hominis ſanguinem fuderit, ipſius inuicem ſanguis per hominem fundatur: quo magiſtratus auctoritas, atque in ſontes animaduertendi poteſtas inſtituitur & confirmatur, concurrere præter eam, quam dixi, extructionis iſtius mirificæ cauſam et aliæ potuerunt.

Quòd in uſitate rebus, ideoq;, quemadmodũ ſibi perſuaſerant, perpetuo monumẽto conſulere in memoriã de Diluuio, & generis humani reſtaurationem ac propagationem, deniq; etiam per coloniarum deductionem, quæ in hoc loco cœpiſſet, inſecuta diſſipatione ſtuderent. I.

Quòd religioni iſti nouæ atq; deprauatæ, cum præcipuè cultũ ignis facti; quẽ Biblica hiſtoria Vr Chaldæorũ nominauit, acceſſeo, certã ſedem, eamq; ipſa ſtructuræ artis ac amplitudine venerabilẽ deſtinatam eſſe voluere, ita vt ad hanc alligari vniuerſi eſſent, & ab ea deinceps doctrinæ & rituum norma peteretur: quique diſſentire auderent, impietatis rei peragerentur. II.

Vt ex eodem loco per magiſtratum, maleficiorum accuſati & conuicti, plecterentur, huiusque auctoritas & veneratio de coniuncta religionis ſede adaugeretur. III.

Quòd ex ſuperbo & ambitioſo peneque immutabili opere famam nominis perennem affectarent, & celebrari inde ad omnem poſteritatem vellent. IIII.

Nec fortè, quod ad primam & tertiam cauſam attinet, quicquam quod magnopere reprehendamus, fuerit. Sed ſecunda ad manifeſtam impietatem ſpectat: & quarta nihil niſi peruerſum animi faſtum habet.

Quod ſi quis [illegible] ſingula ex exemplis ſimul [illegible] tamen neque eam [illegible] digreſſioni ignoſcant.

Ergo vt de primo primùm agamus, conueniunt cum eo, quę ſuprà de Iano diximus. Neque enim dubium eſt, ideo bifrontem confictum, quòd tam Græcorum quam Latinorum conditor haberetur. Et additam in veteribus nummis imagini eius nauem, diluuij memoriam, & Nohæ arcam, nauigio ſimilem, ſignificare autumo.

De altero res adhuc planior eſt. [illegible] vt cultum ignis ſacri Vt Chaldæorum appellent, propterea quod in gente illa primum cœperit, indeque porrò in alias terras exportatus ſit. Enimuero eundem & Perſis & Græcis & Romanis, qui poſt Aſſyrios & Chaldæos in ordinem redactos in monarchiarum dignitate ſibi inuicem ſucceſſere, vſitatum fuiſſe, de hiſtorijs ipſorum liquet. Et adduntur adeò ſingulorum denominationes. Nam Perſæ Orimaſdam, Græci [illegible] Latini Veſtam dixere. Tametſi omnes ex vno & eodem Ebrææ linguæ fonte promanarunt. Eſt enim Orimaſda Orim Heſed, ac ſi dicas lumen ſanctum, [illegible], quod Latini quadam dialecti Æolicæ imitatione in Veſtam detorſere, Eſch Ia, ignis Domini. Neque abhorret à vero, impietatis huius principium è falſa quadam ac ſuperſtitioſa de diuina natura perſuaſione extitiſſe. Hanc enim cum ſacræ literæ in luce inacceſſibili eſſe aſtruant, & ipſe Deus Deut. 4. ſe ignem edacem appellet, denique etiam ignis lucidus ſit, atque in Patrū ſacrificijs, cum litatum eſſet, ſæpe hoſtiam abſumpſerit, creditum inde fuit, diuinum quiddam igni ineſſe, vel potius hunc Deum ipſum eſſe. Certè quidem & Moſi Deus Exod. 3. quem ibi ille & angelum & Iehouam vocat, hoc eſt, Filius Dei miſſam in ignis de medio rubo apparuit: idemque Iſraelitas ceu poſtliminio Chananæam repetentes interdiu in columna nubis, de nocte in columna ignis præceſſit: itaque eam ſuper arcam oracula rem reſedit. & Moſi videre ſplendorem eius cupienti, id mortali fas eſſe, qui in vitam amittat, negat. E qua poſtrema hiſtoria Semeles & Iouis Elicij fabulas natas, crediderim, alluduntque eodem, quæ de Æſculapio & Seruio Tullio rege prodita ſunt. Neque omnino inuenias paucas alias ſimilis fermè originis Ethnicorum religiones. Nam & que vetuſtum illum Penatium cultum, quem habet hiſtoria Labanis Gen. 31. abſq; omni dubio myſterium iſtud peperit, quod Eccleſiæ Chriſtianæ doctores ſentiunt, Filium Dei [illegible] ea humanæ formæ ſpecie cum primis Patribus locutum, qua poſtea humanam naturam vere è Maria virgine aſſumpſit: vt ſtatuamus, auctores eiuſdam patefactionis illius memoriæ ſtuduiſſe. Cumque exemplum iſtud, vt eſt Dei [illegible], malignus ille ſpiritus æmularetur, ſeque pro angelo lucis venditando tum alias tum animalium etiam variorum formas repræſentaret, monſtroſis iſtis numinibus, quæ veterum monumentis tradita ſunt, occaſionem dedit. Nam vt præcipua attingam, Athenienſes Noctuam & Draconem, tanquam Mineruæ ſacratos, Ægyptij penè innumera animalia, reſque adeo in hortis naſcentes, venerati ſunt. Et pertinet eodem Poetica de Deorum præ Gigantum formidine in Ægypto transformatione, fabula, quam Ouidius habet lib. 5. Metamorph. Neque obſcura recentiora vel in nomine Chriſtiano Magorum a pienſque relata exempla, nocturnum etiam veterum ſtrigum faſcinum, quod haud ſcio an non [illegible] exprimant, quę de hircis, impuris amoribus atque venefiſijs ſeruientibus, aeremque volando trajicientibus, vulgò fabulantur. Et ſi quod ad Penatium & reliquum ſtatuarum cultum attinet, alia & noua huic poſt impoſtura ab eodem maligno illo ſpiritu prædictionum præſtigijs, circa has organa ſua ludificante, & oraculis diuinitatis opinionem ac venerationem confirmante, acceſſit. Quare cum Iſraelitarum rempublicam ipſe Deus opt. max. legibus conſtitueret, omnem ſimulacrorum vſum ſuſtulit, atque in eos, qui contra auderent, grauiſſimam pœnam ſanciuit, ſempetque ferè irrogauit. Neque ſanè non manifeſtiſſima ſunt in Romana & Græca Eccleſia ab imaginum veneratione profecta incommoda. Sed reducatur intra metas ſuas ipſa ſi excurrens oratio. Addoque iam reliqua huc pertinentia veluti [illegible], ac principe loco Oracula. In quibus antiquiſſima omnium ſunt Iouis Hammonis in Libya, & Dodonæum in Græcia ſeu Epiro. De his ita ſeono, principiò ea doctrinæ & ſacrificiorum ſedes fuiſſe. Nec diſcerno Hammonis nomen a Cham, filio Nohæ, ſicuti adhuc propius altera Iouis

ra Iouis Dodonæi denominatio originem ſuam à Dodanimo, quinter filios Iauanis memoratur, exprimit atque demonſtrat. Eſtque per Iouem Hammonem intelligenda religio, vel doctrina, atque ſacrificiorum ritus Chami de Deo Iehoua, vt per Iouem Dodonæum indem Dodanimi religio, ſed vtraque mox ab initio, hoc eſt cœpto ac turbato turris Babylonicæ opere, corrupta, & cæremonijs ipſis denique in meras nugas manifeſtamque impoſturam conuerſis. Inde enim ſunt oraculi Dodonæi quercus vocales, inde columbæ fatidicæ. Etſi poſtremis memoria columbæ ex arca à Noha emiſſæ præbere occaſionem potuit. Cui poſtea peculiaris Theſſalorum conſuetudo acceſſit, qui mulieres diuinatrices [illegible], hoc eſt, columbas vocarunt. Et ſunt in recentioribus, qui de eadem conſuetudine manſiſſe locutiones quaſdam Germanicas in delirantes & mentientes exiſtiment. Secundo loco refero huc Poeticam de Gigantum [illegible] fabulam. Certum enim eſt, profectam hanc ex obſcura de turris Babylonicæ extructione fama. Cumque eadem fabula impietas notetur, recte hæc de Idololatricæ religionis ſede excogitata accipietur. Poſtremam coniecturã præbet Semiramidis hiſtoria. Hæc enim cum Babylonem inſtauraret, grandem illam turris molem in Beli fanũ conuertiſſe videtur, cùm neque ipſa forte à primo conditorum conſilio abhorreret, eamque rem propter religionis ſecutas diſtractiones iam planè neceſſariam duceret. Nomen quidem Belus idem eſt cum Baal, notiſſimo è Prophetarum ſcriptis idolo, habetque ſignificatum Domini. Neque è Daniele obſcurum de Nabochodonoſore Magno exemplum ſimile eſt: quippe qui & ipſe ad Coloſſi à ſe inuenti cultum aſtringi omnes voluerit. Quibus id tertium accedit, quòd quæ de ſanctiſſimis vetuſtiſſima auctorum monumentis prodita ſunt, cum ijs, quæ de prima literæ ſacræ habent, conueniunt. Ac fortè Baalis nomen ex illis vnum extitit, quæ Orientales gentes principiò de vero Deo vſurparunt. Qua de cauſa Semiramis in fano illo ſimulacra tria conſecrauit, [illegible]. Habent enim quandam ſacræ [illegible] allegoriam. Cum obliquus [illegible] ſit [illegible], abſque omni dubio ſit ab Ebræo Iehoua, vt primam eo perſonam accipiamus. & altera [illegible], ac tertia [illegible] reſpondeant iisdem Ebræis Er & Reuah, quorum illud Dominum, hoc Spiritum exprimit. vt iterum ea referamus ad ſecundam & tertiam perſonam. Quanquam neque illud negârim, hiſtoriam iſtam profanorum auctorum expoſitionibus planè deprauatam eſſe. Sicut econtra de Semiramide veriſimile ſit, hanc eam è patris ſchola doctrinam hauſiſſe. Neque enim a vero quorundam coniectura aliena, qui geniam patre Semo Nohæ filio volunt. Sanè & nomen ipſius congruit, nec multum Simmæ nomen, quod de altore Semiramidis Diodorus habet, diſcrepat. Cumque de Semo Hieronymi ad Euagrium teſtimonium in medio ſit, quo teſtimonio is cum Melchiſedeco idem aſſeritur, etiam filij Semi Arphaxadus atque Aſſur (de quibus ita à nobis alibi explicatum, vt illum Belum, Nimrodi ſucceſſorem, hunc Ninum ſtatuimus) reges, regnorumque conditores, & filia Semiramis regina credi poteſt.

Iam ſi etiam exempla inquirere libet, quæ receptarum ſemel religionum per cruciatus ſæuiſſimaque ſupplicia violentas coactiones proponunt, quid omnibus ætatibus vſitatius fuiſſe, reperiemus? De Nabuchodonoſore quidem, qui in prima monarchia floruit, paulo antè dictum. Et ſanciji ſub finem euidem legibus ſuis Solon Athenienſis, Vt ne quis in religione mutare aliquid auderet: quæ res poſtmodo calumniam primùm contra Socratem, deinde contra Ariſtotelem peperit. Quæ humanitate tempore tertiæ monarchiæ graſſatus in Iudæos ſit Antiochus Epiphanes, rex Syriæ, vt Circumciſionem aboleret, contraque carnis ſuillæ vſum cum ſacrificijs Ethnicis genti obtruderet, præter Maccabæorum libros Ioſephi hiſtoria docet, & meminit Tacitus libro vigeſimoprimo. Tandem Romani Iudæa potiti, etſi [illegible] in religionis ritibus Iudæis permiſere, mirum tamen quæ ſcriptores ipſorum conuicia in gentem effundant: de quibus qui volet præter alios legat Iuuenalem Satyra ſexta & decimaquarta, Plutarchum de ſuperſtitione, Ioſephum contra Apionem. Horatius etiam & Martialis ita Circumciſionem exagitarunt, vt ille Iudæos nunc curtos, nunc apellas, hic recutitos vocet. Nec dubitârunt Florus & Apuleius eoſdem impietatis, Cicero & Lucanus barbaræ & incertæ religionis inſimulare. Poſt, hoc eſt, inde à Neronis temporibus Imperatores Rom. vehemẽter ſacrificia Ethnica, reges Perſici è familia Artaxerxis

ignis cultum, quem à veterum Perſarum memoria repetitum opinor, quique præclarè ab hiſtoria tripartita deſcribitur libro 10. cap. 30 aduerſus Chriſtianos vrſere Hodie Pontificij acerrime pro Miſſa ſua propugnant, eaque ceu religionis nonnullius norma quadam aſtringere reuocare ad Eccleſiæ ſuggeſtum omnes volunt, neque vt perficiant, ſtylum ſolum, ſed etiam arma & omnis generis ſupplicia adhibent Scioius quoque vt antè Saracenos, ita nunc Turcas Alcoranum e peculiari decreto huius omnibus intentare. Nam de auctore Mahomete hæc inde a quibuſdam citantur [illegible]

Tertium repræſentant, & veluti ex diametro exprimunt, quæ de Perſico numine Ormaſda, ſeu igne ſacro, auctorum monumentis prodita ſunt. Nam Reges Perſarum, vt veneratio inde ipſis maior conciliaretur, ignem hunc, impoſitum aræ, quam equus candidus precioſè ornatus geſtaret, præferri ſibi voluere plane ad eum modum eademque pompa, qua hodie Pontificibus Romanis ipſiſſima quadam [illegible] panis myſticus præferri ſolet Ac profectam inde conſuetudinem ſuſpicor, quod vel iidem nunc Romani Pontifices (licet de alio principio) adorari voluere. Quam ita ſtans apud
» Plutarchum in vita Themiſtoclis Artabanus Apud nos, inquit, cum multæ ſint ac pul-
» cræ leges, ea omnium præſtantiſſima eſt, quæ honorare regem adorareque eum, tan-
» quam Dei omnia conſeruantis effigiem, iubet Hactenus Plutarchus Quin & Iſraelitici Reges operam dedere, vt quo loco domicilium haberent, ibi & arca diuina eſſet. Nam cum Saulis temporibus hanc Gabaa habuiſſet, Dauid Hieroſolymam tranſtulit. Vbi de prædictione atque præſcripto cœleſti Solomon templo conſtructo, vt exinde ibi remaneret, perfecit Quam rem cum ex regni æmulatione eleuaret Ieroboamus, & nouis Bethele & Dane aris conditis, edicto ne quis Hieroſolymam religionis cauſa peteret, ſanxiſſet, horribili diſtractioni multiplicique idololatriæ, occaſionē præbuit Nec non ponti... ingen... illa diſſidium potuit, decem tribuum Iſraelitis maiorum exempla, & quando... religionis in externis precum & ſacrificiorum ritibus libertatem, Iudæis ſanctionem diuinam Deut 12. de certo loco iactantibus. Et recrudit eadem contentio, decem tribubus iam abductis, cum ſucceſſoribus 11. ſedes eorum Cuthæis (Sic enim Ioſephus patria lingua a Cutho fl. quem aliqui Cophen intelligunt, nominauit) ſeu Samaritanis, quod nomen eis ſedes nouæ dedere. Nam & hi e Deut cap. 11 Garizim montem prætulerunt. Et ædificauit tandem ibi genero ſuo Manaſſi, Iaddi Pontificis fratri, templum magnificentiſſimū Sanaballetes Satrapa, quod aliquot ſeculis pòſt deleuit Iohannes Hyrcanus Pertinetque eodem mulierculæ Samaritanæ in colloquio cum Seruatore Chriſto quæſtio Iohan. 4 Præterea de Aſmonææ apud Iudæos familiæ Principibus legimus, Pontificatum eos cum regno coniunxiſſe Et veteres Romani Cæſares ſe & Pontifices & Imperatores geſſere. cùm huius inſtituti initium a Lepidi morte feciſſet Auguſtus Neque obſcurè Hiſtoriæ teſtantur, peculiare eam ad rem veſtis genus quam non diſſimilem credere ſtolæ poſſumus, quæ diaconatus hodie appellatur, & inaugurans Imperatoribus indui ſolet, adhibitum Nam veterem flamatque Ethnicam primum omnium ex Imperatoribus recuſaſſe Gratianum Cæſarem, propterea quòd Chriſtianum ſe eſſe diceret, Zoſimus ſcripſit Quod ſi nec cætera recentiora hic exempla prætereunda, docēt Saracenorum hiſtoriæ, Caliphas horū & reges & Pontifices fuiſſe quorū Turci Babylonicum, Sarraco Hyrcanus, vt alij & ipſe Turcus, Ægyptum ſeu Memphiticum, quem Cælus Auguſtinus Sultanum cognominatum ait, in ordinem redactos, tantum ad ſacta aſtrinxere Nec diſſimile quiddam tentauit Bonifacius VIII. Pontifex Romanus, ſuperſtitioſi Iubilæi anni auctor

Quartum de iis euidens ſit, quæ Strabo de Perſarum regibus ſcripſit, nempe vt admonitio aut regni memoria eſſet ad poſteritatem durabilior, ſingulos in monte ædes feciſſe. Pertinentque eodem quæ de inſana pyramidum extructione auctores habent: pertinent Mauſolea, coloſſi, obeliſci, altæ moles, qualis hodie Romæ Adriani Cæſ. reliqua eſt. pertinent denique trophæa, columnæ, ſtatuæ, & alia Tametſi pyramides etiam ad alios vſus, inprimis autem aſtronomicis obſeruationibus, deſtinatas conſtat Neque etdem de vtin Babylonica negârim cum de aſtris horumque motibus & effectionibus diſciplinam præcipuè in Chaldæis floruiſſe, perpetuo quodam ſcriptores conſenſu teſtentur.

Hæ

Hæc cùm ita ſint, ſatis iam, ipſaque luce meridiana clarius, inde ſe aperit gentium omnium, ſed tum adhuc eiuſdem linguæ vſu coniunctarum, de rebus maximis, hoc eſt, religionis, cæteris præ illius quidem, ſed de qua tamen poſſima parte conueniens, concordia, & pace publica ſancienda, denique etiam de memoria ortus ac propagationis generis humani conſeruanda, vnanimitas atque conſenſio. Quæ non minus ac ſuperius de columnis duabus exemplum hiſtoriæ dignitatem commendant: cum qui ex libris expectari fructus aſſolet, eundem, librorum vſu nondũ introducto, exquiſitiſſimi operis extructio præſtare poſſe videretur. Nec penitus, vbi diſſipatæ atque in colonias diſtributæ gentes fuere, id ſtudium deferbuit, ſed paulatim, præcipuè autem conſtitutis iam imperijs, exeruit ſeſe vehementius. Quæ res vt planior fieret, tantum de nobilioribus ſubijcere hic exempla viſum fuit, ita quidem, vt quę monarchijs inclaruerunt, primum recenſeamus, deinde quæ cætera regna tenuere, ſed cum iiſdem litteras coniunxere, attexamus.

Satis conſtat, in eodem loco, vbi à linguarum diſcrimine introducto, gentium diſſipatio cœperat, nempe Babylone, etiam imperiorum, quæ in genere humano fuere, & Monarchiæ primæ fundamenta iacta. Primus autem regiam dignitatem ſibi arrogauit Nimrodus. De quo nomine non inconcinna quorundam coniectura, qui de inuerſo, & primæ ſyllabæ litteris [illegible] tranſpoſitis, nomen Saturnus fecere. Poſtea monarchiam alternatim Chaldæi & Aſſyrij poſſedere. Et effloruit in his quoddam doctorum genus, qui de gente ipſa Chaldæi cognominati fuere. Sic enim Cicero: Chaldæi non ex artis ſed ex gentis vocabulo nominati, ſiderum ſerenitatem putantur effeciſſe. Ac celebrant exemplo non diſſimili noſtri annales in religioſis Teutonicos, vt vocant, ſeu equites Marianos, & Humiles Italos Monachos. Credere tamẽ de Chaldæis rectè poſſe videmur, quæ de Perſarum Magis veterum monumentis tradita ſunt. Hi etenimque hi ſacris & religionis cultui, tractabant litterarum ſtudia, & partes ſuis incumbebant, res geſtas memoriæ prodendi. Nam de his diſertè Ioſephus aſtipulatur, & monumenta ipſorum aſſeruata publicè fuiſſe, ait. Eſt & hoc manifeſtum, peculiare eos literarũ genus, quæ & Aſſyriæ & Chaldææ & Babyloniæ & Syræ nominantur, habuiſſe. Verum vt hiſtoriæ illæ temporum iniuria periere, ita Strabo plenas ſimplicitatis fuiſſe, aſſerit. Reliquum eſt ſolus Beroſi fragmentum. Tametſi is non primam ſed tertiam monarchiam attigerit. Vixit enim temporibus Alexandri Magni, ſuntque Plinij & Ioſephi de eo teſtimonia in medio. Attamen idem fragmentum [illegible] ſit, quæ dubitare nos cogant, cauſæ plurimæ ſunt. Quod vt per ſe mirificum plenumque fabularum eſt, ita mendaciſſimus (liceat enim mihi Comici vocem iſtam retinere) interpres Annius. Quippe qui id tantum agat, vt fabulas prodigioſas adhuc prodigioſioribus accumulet. Et vt ſemel dicam, planè nouus Beroſus iſte videtur, & ſancitia paucis veris falſa plurima immiſta, vt cum probare omnia nequeas, reijcere tamen penitus vix audeas.

Qui Chaldæorum & Aſſyriorum monarchiam excepere, Medi & Perſæ, Magos, vt diximus, religionis & litterarum cultores atque antiſtites habuere. Hos alio nomine Suidas Oſtanas nominauit. Nec in Perſide ſolum, ſed etiam in Parthia, Bactriana, Cappadocia, Arabia, Ægypto, Æthiopia floruiſſe, diuerſis auctorum monumentis docemur. Eſtque hinc fortè, quod eos Magos, qui primi ex Ethnicis Chriſtum Deum adorarunt, Iuſtinus Martyr ex Arabia veniſſe, cenſet. De potentia quidem ipſorum in Perſide Herodoti hiſtoria ſuffragatur. Et ſcripſit Cic. lib. 1. de diuinatione, nec diſſentit Philo & conuertit Plato, neminem regem Perſarum eſſe potuiſſe, qui non antè Magorum diſciplinam ſcientiamque percepiſſet. Iidem monumentorum publicorum, & hiſtoriæ ſcribendæ, curam habebant. Et peculiare litterarum genus, quas Perſicas ſcriptores nominant, vſurpabant. Sed neque Magorum ad nos id genus libri peruenere. Niſi fortè quis Metaſthenem, quem perperam aliqui eundem cum Megaſthene, ſcriptore Græco, ſtatuunt, cuiuſque hodie fragmentum, neque ipſum penitus [illegible] extat, accenſendum his exiſtimet. Atque intellige de iiſdem Magorum libris quod eſt apud Strabonem, Perſarum, Medorum & Syrorum res geſtas, propter ſcriptorum ſimplicitatem, parum fidei reperiſſe. Nam de Cyri, Cambyſis, Darij, Hyſtaſpis & aliorum regum Perſicorum commentarijs, quos cum Suſiana Bibliotheca Ioſephus citat, vt ne accipere poſſimus, multa prohibent. Etſi cum ſeſe etiam hos ſecutum Cteſias affirmet,

vehementer tamen à Græcis impugnatur. Neq; ſegniter Perſarum Reges rerum memoriæ ſtuduiſſe, cùm exempla, quæ dixi, tum Estheræ & Eſdræ hiſtoria planum faciunt. Nam, vt rectè inde quidam colligunt, habebant in theſauris non gemmas tantùm, aurum & odores, quibus ad ſplendorem & luxum vterentur, verùm etiam rerum à ſe atque ab alijs geſtarum libros atque monumenta. Quos libros à curis & negotijs publicis vacui, aut aliqua moleſtia affecti, inſpiciebant, cùm ad animi iucunditatem in otio, tum ad leuationem ægritudinis in ſolicitudine, inſomnia, morbo.

Apud Græcos, è quibus Macedones Monarchiam Perſis extortam ſibi vendicárunt, non vnum extitit doctorum genus. Vetuſtiſſimos omnium Cicero Poetas aſſerunt. Quos rurſus inſecuti Sophi ſeu Sapiētes, & Pythagora auctore Philoſophi. Quanquam altera alteram profeſſio non aboleuit, ſed vt nunc, ita olim etiam coniunctæ manſere. Ac cenſui me operæpretium facturum, ſi de ipſis litterarum elementis, quibus Græci vſi fuere, quædam hic paulo altius repeterem. Has Cadmo ductore in Græciam à Phœnicibus aductas, indeque Phœniceas ſeu Punicas cognominatas, accepimus. Et ſcripſit Euſebius, formam quidem prorſus, ſonum autem non multum mutatum: neque negat, tam hunc quàm illam cum Ebræis conueniſſe. Certe quidem Phœnices litteras non inueniſſe, ſed earum tantum formam mutaſſe, etiam Diodorus aſtruit lib. 5. cap. 15. Nec diſcernendæ Phœnicum litteræ ab Ebræis. Nam eorum illâ lingua quoque Ebraica vſam, certum eſt. Inualuit tamen paulatim conſuetudo, vt Ionicæ appellarentur. Eſtque cum primis memorabile, quod eſt apud Plinium lib. 7. cap. 57. Gentium, inquit, omnium tacitus conſenſus conſpirauit, vt Ionum litteris vterentur, &c. Vnde eſt, quòd & in regionibus omnium remotiſſimis, Britannia quoque & India, nec non Gallia, idque forte auctoribus Druidibus, qui ſine dubio acceperant à Maſſilienſibus, Ionum Phocenſium colonia, vſurpatas, eum aliis tum Solinus ſcriptum reliquit. Ac meminit Tacitus, in Germaniæ & Rhetiæ confinio tumulos quoſdam Græcis litteris inſcriptos fuiſſe. Sed poſtmodò eædem etiam Atticæ appellata ſunt. Et addidit Suidas, primùm Athenienſibus, vt Ionicis vterentur, ab Archino quodam perſuaſum, cum viginti annis antè Babyloniorum vſus introductus fuiſſet. Maximè autē litteras apud Græcos excoluere Linus Thebanus, præceptor Herculis, Cecrops Athenienſis & Palamedes Argiuus. Ac poſtremus quidem etiam numerum adauxit. Quare factum inde, vt inuentores crediti fuerint. Cæterùm à Poetis, qui & vates, plerique etiam ſacerdotes eſſent, atque Auguſtino, qui Clementem ſequitur, lib. 18. de ciuitate Dei cap. 14. Theologi, Paulo Apoſtolo Prophetæ dicuntur, denique vnde Varro triplicem Theologiam fecit, [illegible] ſeu [illegible], [illegible], & [illegible] tradita eſt, & hiſtoriæ Græcæ fundamentum iactum, ſed vt fabulis omnis miſta ſint. quod quidem ingenti ſitus hiſtoria vulnus ſanari deinde nunquā potuit. Et rectè omnino Strabo lib. 1. Priſci, inquit, hiſtorici atque Phyſici per fabulas ſcripta ſua reliquere. Item Quintilianus Græcis hiſtoricis plerunque poeticæ ſimilis eſt licentia. Nec dubitat affirmare Pauſanias, de rebus Græciæ controuerſam eſſe hiſtoriam: quia, inquit, Græci exterarum gentium res accuratius exornantes, in maiore eas quàm ſuas ipſorum miraculo poſuere. Nominauit etiam de Theogonia iſta Poetas Deorum figulos Gregorius Nazianzenus, Poeticam fabularem anile quoddam fabulamentum Cœlius Rhodiginus ex Eratoſthene. Et Ioſephus eadem de cauſa Platonem à ſua repub. cùm alios Poetas, tum Homerum etiam amouiſſe, ait. Tametſi in his ipſis fabulis ſæpiſſimè hiſtoria lateat. Quam vt abſque Eccleſiæ doctrina & ſcriptis eliccre neutiquam licet, ita vbi illa tanquam anſæ quædam, [illegible], apprehenduntur, facilis ſe ad veritatem via pandit, & pro Cimmerijs tenebris clariſſima ſe lux offert. Nam vt breuiter ſaltem rem delibemus, & à religione Græcorum ordiamur, certum eſt, Deaſtrorum nomina Ebræas habere notiones, & de appellationibus veluti per proſopopœias numina cōficta. Ac dictum quidem de aliquot, hoc eſt, Iouis, [illegible] (Iunonis) Rheæ à nobis ſuprà. [illegible] cōuenit cum Adonai, Dominus. Nec diſcerno Apollinis nomen, quod Latinæ linguæ in vſu fuit, à Baal, non item Cerberi, quem canem inferorum tricipitem Poetæ fingunt, ab Ebræo Scorpher, vt cum ſanctiſſimæ memoriæ, maximique ingenij viro, Luthero, capita eius tria, peccatum, legem, mortem ſtatuamus. Nam Græca notio, vt ſit [illegible], carniuorus, concinnitatem nullam habet. Et alludit eodem alterum Orcus, quod tamen alij à Græco [illegible], quia per

Stygiam

Stygiam paludem Dijs iurarint, deriuant. Addam his illud inſuper, cùm tot Deorum filij fingantur, omnino veriſimile fieri, principium commenti iſtius de edita in paradiſo ad primos parentes, & deinde aliquoties repetita, promiſſione extitiſſe. Sanè impegiſſe de intellectu huius etiam primam generis humani matrem, Euam, conſtat. Sed fœdiſſima omnium apud Ethnicos ſecuta inde [illegible]. Nam malignus ille ſpiritus, hoſtiſque Dei & Eccleſiæ [illegible], hoc egit, vt eo tam incertam redderet, planeque aboleret. Inde enim eſt, quòd & oraculis quidam ſalutati Dij Deorumque filij fuere, & Poetarum fabulis ferme innumeri progniti Dijs dicantur. Et reperti, qui huius impietatis ſe adminiſtros præberent, faſcinati ſuperſtitione vates repertæ item dementatæ mulierculæ, vel afflatus vel concubitus diuinos, ſed quibus ſæpe amiſſa ſtupris aut adulterijs pudicitia, vera turpitudo ineſſet, iactantes. Neque in veterum Philoſophorum ſcholis, an plures mundi eſſent, vlota quæſtio aliud ſpectabat. Nam ſi concedamus, quod Democritus aſſeuerauit, quodque Alexandrum M. defleuiſſe, Ælianus ſcripſit, plures eſſe mundos, [illegible] relinquetur, cui ex bis Seruator Chriſtus promiſſus ſit, & ad quem opus redemptionis, vt Eccleſiæ phraſi loquimur, pertineat. Eſt enim vni mundo non pluribus promiſſus, atque vt ſemel homo naſciturus erat, ita etiam in ea aſſumta humana natura ſqualliſſimos iſtos pro delictorum noſtrorum expiatione cruciatus tolerare, non in mundis pluribus vel alterum vel vtrunque repetere, voluit. Cætera de mortalium primordijs a Græcis tradita, demto fabularum tanquam inuolucro, ferme eadem, quæ ſacris litteris commemorantur, reperimus. Quæ nos hic ſingulatim retexere, adeoque ad viuum reſecare, nec temporis nec inſtituti [illegible] ferebat. Vnum id dico, quæ in Biblica hiſtoria extant Iapheti & Iauanis nomina, etiam ab vtriuſque linguæ Poetis celebrari, ſed modica inflexione mutata. Et ſi quis hoc iam nixus fundamento, Græcam hiſtoriã cũ ſacra coniunxerit, vix quicquã morũ habebit, ſed pleno gradu extra ſalebras procedere poterit. Sic enim res ſe habet, vt antiquitatis fontes è ſacrarum litterarum veritate, riuuli vero atque corrugi a Græcæ hiſtoriæ auctoribus, quique veſtigijs horum inſiſtunt, petiti ordine deducendi ſint. Sed redeat ad id oratio, vnde modice deflexìmus. & cum Poetas Poeticamque hiſtoriam paucis perſtrinxerimus, nunc ad Sapientes pergamus. De quibus ita Euſebius de præparat. Euang. libro decimo, capite ſecundo, A Sapientibus, inquit, nihil aliud quam ſententiæ quædam commodę, atque breuiter dictæ, ad vtilitatem humanæ vitæ, compertum eſt. Hactenus Euſebius. Nec conuenit inter auctores prorſus de numero eorum, variat etiam de nomine Dicæarchus Peripateticus. nam ſapientes fuiſſe aut Philoſophos negat ſed cordatos tantùm & legumlatores. Ex cuius ſententia Cicero in Lælio. Qui ſeptem, inquit, appellantur, eos, qui iſta ſubtilius quærunt, in numero ſapientum non habent. Atque opera præceptorum ab eis in hiſtoria factum, nuſquam legimus. Nec dubitat affirmare Auguſtinus lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 25. monumentorum eos, quod ad litteras attinetet, nihil poſteris reliquiſſe. Annexo ergo nunc Philoſophos. Quorũ ſcholæ vetuſtiſſimæ tres celebrantur. Prima Italica habuit conditorem Pythagoram altera Ionica Thaletem tertia Eleatica Xenophanem Colophonium. Sed poſtea in varias & multifidas ſectas diſceſſere, quoad Platonis & Ariſtotelis Philoſophia (accidit hoc poſt captas bello Mithridatico à Sylla Athenas, qui tum libros Ariſtotelis inter reliquam prædam Romam tranſtulit) reuocata ſuit. Tum enim paulatim omnes euanuere, & celebrati ſoli Platonici & Ariſtotelici cœpere. Neque omittendum hic erat, quicquid id genus doctrinarum Græci habuit, profectum ab Ægyptijs fuiſſe. Vnde Macrobius Ægyptum matrem artium appellauit. Et ſcripſit nominatim de Eudoxo Laertius, cùm is non tam peregrinandi ſtudio, quam vberioris comparandæ in litteris eruditionis gratia petiturus Ægyptum eſſet, commendatum Nectanebi Regi & Sacerdotibus ab Ageſilao Magno rege Spartano. Cæterùm omniũ primi Hiſtoriam apud Græcos oratione proſa Cadmus & Hecatæus, ambo Mileſij, condidere. E Philoſophis eandem primus ſcribere aggreſſus fuit Xenophon Athenienſis, quemadmodum auctor eſt Laertius. intermiſſamq; aliquantiſper ſcribendi illam induſtriam tandem noua laude Timagenes reparauit, vt Quintilianus lib. 10. Quam Græcam hiſtoriam, vt hoc, obiter, & tanquã [illegible], moneamus, inde Ioſephus eleuauit, quod principio gens iſta monumentis publicis non ſtuduerit, ideoq; certi nihil habuerit. Nam ne Athenienſes quidem ante Draconem legibus ſcri-

ptis vſas fuiſſe & Arcadas, qui vetuſtiſſimos ſe Græcorum iactârint, verò & vix litteras didiciſſe. Poſteà etiam in numerus ad promiſcuè omnes iuuaiſſe, & cùm ad nullorũ nomen eorum auctoritatem alligati eſſent, liberè quæ vellent commentos, indeq; tot ſcriptorum iſtorum antilogias, mutuasq; inſectationes extitiſſe. Audet denique hoc etiã affirmare, Græcos Troianis temporibus litteris caruiſſe, ideoq; Homeri Poema non litteris ſed cantibus conſeruatum. Verùm vt in his aliquid Ioſepho demus, ita res tamen per ſe propterea non ruit. Nec mihi dubium eſt, magis hoc auctorem illũ egiſſe, vt aduerſarium Apionem, cõtra quem illa ſcripſit, quemq; Euſebius lib. 10 de præparat. Euang. cap. 3 Grammaticorum omnium diligentiſſimum hiſtoriæ perſcrutatorem nominauit, quam hiſtoriam Græcam euerteret. Nam eam ad rẽ talibus quaſi machinis opus erat. Et longè cautior, ideoq; verior eiuſdem Euſebij ratio in Chronologia, quàm de præpar. Euang. ibidem ex Africani annalibus aſſertio eſt. Neq; enim omnem Græcę hiſtoriæ fidẽ derogat, ſed temporibus diſcrimen facit. Verba eius in Chronologia hæc ſunt: Ab hoc tempore (intelligit autem Olympiadas, quarum principium collocat ut ſtranum orbis conditi 4488) Græca de temporibus hiſtoria vera creditur: nam ante hoc, vt cuiq; viſum eſt, diuerſas ſententias protulerunt. Atq; de his hactenus. Nunc & illud tenendum, cum litterarum & eruditæ doctrinæ cultu, diuerſarum chartarum vſum apud Græcos Græcamque; originis gentes introductum. Qua de re cùm etiam in ſequentibus mentio facienda ſit, hic ſemel opera ea defungi è Plinio lib. 13 cap. 11. viſum fuit: Chartæ, inquit, vſu maxime humanitas vitæ cõſtat & memoria. Et hanc Alexandri Magni victoria repertam, auctor eſt M. Varro, conditam Ægypto Alexandria. Antè non fuiſſe chartarum vſum. in palmarum folijs primò ſcriptitatum, deinde quarundam arborum libris. Poſtea publica monimenta plumbeis voluminibus, mox & priuata linteis, confici cœpta, aut ceris. Pugillarium enim vſum fuiſſe etiam ante Troiana tempora, inuenimus apud Homerum. Et paulo poſt: Mox æmulatione circa bibliothecas regum Ptolemæi & Eumenis, ſupprimente chartas Ptolemæo, idem Varro membranas Pergami tradidit repertas. Poſtea promiſcuè patuit vſus rei, qua conſtat immortalitas hominum. Hactenus Plinius, qui ſequ. cap. diſertius de generibus chartarum diſputat: vtpote quibus ſummi Imperatores auctoritatem ſuam accommodârint. Certè quidẽ de plumbeis voluminibus habet exemplum ſimile de Heſiodi carmine, quod opera inſcriptum eſt, Pauſanias in Bœoticis. Quem locum cum plerique non rectè citent, hic aſcribo: Bœotorũ, inquit, populi, qui circa Heliconem domicilium habent, ex opinione quadam a maioribus accepta, Heſiodum negant aliud quicquam, præter illud poema, quæ Opera appellantur, ſcriptum reliquiſſe: quin & ex eo Muſarum inuocationem, quæ in exordio eſt, remouent, principium ſtatuentes carminis eum locum fuiſſe, qui de Contentionibus eſt. Quin & plumbeam mihi tabulam oſtenderunt iuxta fontem poſitam, in qua ſcriptum eſt carmen illud ipſum, quæ Opera inſcribuntur. Hactenus Pauſanias. Quod ſi etiam Q. Septimio de Dictys hiſtoria fides debetur, tradidit ille, eiuſdem hiſtoriæ libros ex philyra ſeu tilia confectos, & litteras quidem Punicas, verba verò Græca fuiſſe. Et mirus Oſtracorum in Oſtraciſmis apud Athenienſes, & Scytalarum apud Lacedæmonios vſus extitit, de quo præter alios Plutarchus. Tametſi neque nihil ſit, quod opponi è Iſaſpho & Herodoto de membranis poſſit, eſtque notum Græcorum adagium [illegible] & alterum [illegible] vt vſum harum Pergami redintegratum potius, quam inuentum, credere libeat. Atque inualuit vſus, vt Pergamenas etiamnum inde appellemus. Obſeruetur præterea de nomine charta, eſſe qui de Tyro, quæ ita principiò appellata fuerit, deriuent. Sed id totum in medio relinquo. Nam Gellius eandem vrbem alio nomine non Chartam ſed Sarram nuncupatam, ait. Eſt autem id Ebræum Sor, quod & recentiores annales retinuerunt, dicunturque inde aulæa Sarrana Iuuenali, Oſtrum Sarranum Vergilio. Quod ſi cui fortè nomen Chartæ idem cum Ebræo Kariath, cui vrbis ſignificatio ineſt, credere libet, vt [illegible] Tyrum appellatam ſtatuamus, quemadmodum per vrbem in Latina lingua Romam intelligimus, nihil reclamârim. Sic enim contendit, quod Seruius è Pœnorum hiſtoria & Liuio retulit, Carthaginem de prima iſta Tyri (illius enim colonia fuit) appellatione denominatam, cum ſit Ebræum Kariath Ja, ciuitas Dei. Cæterùm etſi chartam Pliniana illa, quæ diximus, elogia ſatis commendent, addo tamen

hic &

ſtic & Oratianni e libro quarto Carminum Ode octaua.

——Neque
Si chartæ ſileant, quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ
Mauortiſque puer, ſi taciturnitas
Obſtaret meritis inuida Romuli? &c.

Euerſa autem Græcæ monarchiæ regna à Romanis fuere, quorum ſacra & religio ut Græcæ aſſinis extitit, ita etiam lingua habere de Græca principium exiſtimatur, ſic ut reſpondeat dialecto Æolicæ. Niſi quòd ex Hetruſca & reliquis finitimarum gentium linguis multa poſtea admiſta ſunt, itaque paulatim in aliam, & a Græca diuerſam, quaſi degenerauit. Quod ſi eque origo Romanorum hic reticenda, reperimus eam partim Græcæ partim Troianæ ſtirpis fuiſſe. Neque de hac quicquam addo. illa per Latinos ad Arcadas potiſſimum atque Ceteos, qui Cethimi, Iauanis F. cenſentur ſoboles, pertinēt. Et Arcadas quidem ab Euandro, edito regum Arcadiæ proſapia, Ceteos ab Latino, Telephi F. in Italiam ductos perhibent. Ad eundem Euandrum etiam Latinarum literarum primordia referuntur, cùm antea uſum harum Italia ignoraſſet. Sane ita Tacitum: Formæ, inquit, Latinis literis, quæ veterrimis Græcorum. Et explicant de tota iſta re adhuc diſertius Polybius, Halicarnaſſeus, Suidas & Plutarchus e Iuba rege. Quanquam poſtea cum Hetruſca diſciplina etiam literæ Hetruſcæ Romanis innotuere. Verùm & has Græcam originem habuiſſe & Demarato Corinthio auctore, à quo genus Tarquinij reges duxere, per Hetruriam propagatas Tacitus ſcripſit lib. 11. Cæterùm Hiſtoriam condendi munus principio Romæ penes Pontifices fuiſſe, accepimus. Sic enim Cicero lib. 2. de Oratore: Erat, inquit, Hiſtoria nihil aliud niſi annalium confectio. Cuius rei memoriæque publicæ retinendæ cauſa, ab initio rerum Romanarum uſque ad P. Mutium Pont. Max. res omnes ſingulorum annorum mandabat literis Pontifex Max. efferebatque in album, & proponebat tabulam domi, poteſtas ut eſſet populo cognoſcendi. ij qui etiam nunc annales maximi nominantur. Hactenus Cicero. Cui diſerta mentione aſtipulatur Vopiſcus in vita Taciti Cæſ. Alibi tamen Cicero his Pontificum Annalibus nihil fuiſſe nudius, ait. quippe qui nō exornatores rerum ſed narratores tantummodo fuerint, primumque omnium Hiſtoriæ maiorem vocis ſonum Cælium Antipatrum, Craſſi Oratoris familiarē, addidiſſe. Nam ſicut apud Græcos, ita & in Romana rep. munus iſtud patere tandem omnibus cœpit ſuorū, inter hos Romanæ hiſtoriæ ſcriptores antiquiſſimi Fabius Pictor, Piſo, Cato. Sed nec de Faſtis hic prætereundum erat, primum coſa Scriba quodam, Cn. Flauio, prolatos teſte Cicerone. Quos Faſtos ita ab Annalibus differre, ut hi Pontificum, illi Prætorum cenſeantur, nemo eſt, qui neſciat. Eſt & hoc memorabile, quod traditum eſt a Dione, ante Auguſti Cæſaris monarchiam omnia, etiam quæ procul ab vrbe agerentur, Senatui populoq; recitata fuiſſe, ideoque multos ea ſtylo perſecutos. Et quamuis, inquit, non deerant, qui ſmetu aut gratia, inimicitiæq; vel amicitiæ in condenda hiſtoria aliquid tribuerent, tamen apud reliquos, ac in publicis commentarijs, veritas reperiri quodammodo poterat. Verùm à tempore mutatæ reip. quia pleraq; occultè agi cœperunt, parum fidei eorum narratio inuenit: quin etiam ſi quid aperte a republica gereretur, tamen ei quoq; non multum certitudinis, rei quippe non ſatis exploratæ, tribuitur. Eſt enim ſuſpicio, omnia dici agiq; ad arbitrium Imperatorum, eorumq; qui in eorum ſunt poteſtate comites: unde fieri, ut multa conficta diuulgentur, denique omnia ſecus quam euenerint, edantur. Iam ipſius etiā Imperij moles, ac rerum multitudo, effecit, ut difficillimum ſit, omnia accuratè memoriæ prodere. Etenim permulta quotidie Romæ, multa in ſociorum regionibus, multa contra hoſtes geruntur, de quibus præter eos, qui ea conficiunt, nemo quicquam certi cognoſcit, pleraq; etiam ne facta quidem audiunt. Hactenus Dio. Quibus addatur e Plutarcho, Clodium quendam ſcripſiſſe, antiquos illos temporum commentarios in Gallica vrbis calamitate, ſeu cum capta illa eſſet a Brenno, rege Senonū, perijſſe. Vnde Liuius, quæ ante conditam condendamue vrbē, Poeticis magis decora fabulis, quam incorruptis rerū geſtarum monumentis, tradantur, nec affirmare ſeſe, nec refellere velle, ait. Et alibi: In rebus antiquis, inquit, ſi quæ ſimilia veri ſint, pro veris accipiantur, ſatis habeā. Poſtremum, quod ad Romanam hiſtoriā, Romanaſq; ſeu Latinas literas, pertineret, nec præ-

tereundum hic videretur, erat de charta, in quam literarum veluti vis ſe extendit, vſu. Patet autem is ex hiſtoria de libris Numæ regis repertis, quam cum alijs tum Plinius habet lib. 13 cap. 13. Et ſæpe Liuius linteos libros citat. Cui ita Vopiſcus ſuffragatur, vt Aurelianum Cæſ. redegiſſe diaria ſua in linteos libros iuſſiſſe, dicat. Idem etiam Senatusconſulta in elephantinis libris perſcripta fuiſſe, ait. Et alibi Firmi è charta reditus ferme incredibiles nominat. Solum Domitianum Cæſ. tabulis cereis vſum legimus. Eſtque nec illud ſcitu ac relatu indignum, quòd Herodianus libros e philyra in vtramque partem replicabiles, ſeu ſolitos, tradit. Quibus an Ciceronis palimpſeſtus, ſeu, vt alij ſcribunt, pallinxeſtus reſpondeat, iudicium ſit penes doctos.

Diſcerptam Romanam monarchiam a quatuor potiſſimum gentibus legimus. In Oriente a Sarracenis, in Occidente ab Germanis, Hunnis ſeu Vngaris, & Henetis vel Slauis. Ac ſecutæ in his rurſus ex vices, vt in Oriente Sarracenos potentiæ parte maxima Turci excuterint, occupatoq. Byzantio, non paucas Henetas gentes oppreſſerint, deniq. etiam Vngariæ partem præcipuam ſibi vendicârint, iamq. finibus cum noſtris coniuncti etiam ceruicibus noſtris immineant. Sed nihil hic de Henetis, nihil de Hunnis addemus. Nam dum vel noſtri vel Byzantini Imperij maieſtatem agnouerunt, ſimulque alterutrius religionē & literas, Græcas dico vel Latinas, recepere. Tradidit & hoc peculiariter de Vngaris Beatus Rhenanus, ſcribere eos linguam ſuam Latinis literis primùm illa ætate, qua ipſe in vita eſſet, cœpiſſe. Quæ ergo reliqua eſt de gentibus, quæ monarchijs vel poſſeſſionibus eius ſceptri claruere, expoſitio, tanquam limites de Germanis, Sarracenis & Turcis habebit.

Manifeſtum autem ac quaſi apertum Ioſephi auctoritate eſt, ab uno & eodem Gomero, Iapheti F. ſatu tam Gallos, quam Germanos ſeu, vt ipſe communi nomine appellauit, Galatas propagatas. Sed illud, atque alterum Galatarum nō niſi enunciatione diſcerno, vt vetuſtius vel potius ſynonymus nomē communius erat. Etenim, vt iam e Ioſepho diximus, complectebatur vtroſq. Sunt & de ea re Diodori, Dionis, Suidæ & aliorum probatorū ſcriptorū teſtimonia in medio. Cœlatis temporibus fecerunt a Gallis Germani recepere. Verum hæc attingenda hic non explicanda duximus, & petenda ſunt ea nobis etiam argumentum alibi vberius. Nunc ea, quæ propriè ad inſtitutum noſtrum pertinent, attexo. Ac primum de Gallis teneant, his nec literas nec literatum cultores defuiſſe. Illis a Maſſilienſibus, qui Ionum Phocæenſium in Gallijs colonia fuere, profectas Strabo ſcriptum reliquit. De his ita Cæſar explicauit, vt vno nomine Druidas nūcupârit. Facit enim Gallorū, qui in aliquo numero & honore eſſent, genera duo, Equites & Druidas. Tametſi de poſtremis aliter ab alijs aliter oppugnetur. Nam Laertius ex Ariſtotele & Sotione quodam de Gallorum ſapientibus diſſerens, hos in Druidas & Semnotheos diſtinxit. Strabo in Druidas, Vates, Bardos. Marcellinus in Bardos, qui fortia virorum illuſtrium facta, heroicis compoſita verſibus, ad lyrā cecinerunt. Eubagas, qui ſublimia naturæ perſcrutarentur. Druidas, qui rerum occultarum quæſtionibus occuparentur, humanaq. deſpectarent, & animas immortales aſſererent. Verùm vt nihil hic derogamus, & ſua merito Helmoldi hiſtoriæ fides conſtat, qui Bardos inter Saxonum gentes numerauit, ita tamen Druidum nomē communius fuiſſe, reperimus. Sunt autem lectu digniſſima, quæ de his Cæſar habet Comment. de bello Gallico lib. 6. Plinius eoſdem Gallorum Magos nominauit, & nominis notionem Græcam, ac ſi dicas Dryadas, propterea, quòd nullum ſine roboris fronde ſacrorum facerent, attribuit. Sed hoc vt fabuloſum repudiamus. Reſpondet enim Germanico Druden, vnde & alterū Gerdrudis reliquum, vt intelligamus Deo acceptos & gratioſos. Sicambros & Burgundos ſummum ſacrorum antiſtitem ſuum Siniſtum, qui maxime placare Deum noſſet, appellaſſe, Marcellinus auctor eſt. Primus autē religionem Druidum ciuibus Romanis interdixit Auguſtus Cæſ. Poſtmodo penitus aboleuit Claudius, quemadmodum eſt apud Suetoniū. Nam cæteros eis integram manſiſſe, neq. ordinem ſublatum, & ipſam deniq. ſuperſtitionē quaſi repullulaſſe, multis hiſtoriarum argumentis planum fit. Certè mulieres Druidas fatidicas Alexandro Mammeæ Cæſ. interitū, poſteris Claudij, è quibus oriundus Conſtantinus Magnus fuit, & Diocletiano imperiū prædixiſſe, apud Lampridiū & Vopiſcū legimus. Et celebrat Druidum proſapia editum Attium Patereum Rhetorem Auſonius.

Apud Germanos ſua etiamnum ætate tam viros quam fœminas literarum ſecreta ignoraſ-

ignoraſſe, prodidit in Germania ſua Tacitus. Eoſdem tamen rerum memoriæ ſeu Hiſtoriæ iam inde ab initio mirificè ſtuduiſſe, de carminibus illis antiquis, quæ inde in Tacitus nominantur, & ſoli annalium vſum præſtitiſſe aſſeuerat, euidens fit. Nec improbabile, quod ab alijs traditum eſt, vt reliquam Druidum diſciplinam, ita & Græcas literas paulatim in Germaniam propagatas. Certè maioribus noſtris non ignotas fuiſſe, coniecturæ multæ adducent. Irrepſitque inde in Eccleſiaſticos manuſcriptos codices inepta nominum Ieſus Chriſtus ſcriptura. Nam cùm Græca abbreuiata hæc ſit ΙΗΣ ΧΡΣ, librarij Græcarum literarū rudes, hiſce Latinis, ſed literis aliquibus nihil prorſus eò pertinentibus, verùm in quibus Græcarum veſtigia agnoſcas, ihs xps, permutarunt. Eſtque nec illud abs re, quod Glareanus obſeruauit, nempe elementis Græcis ſcribi linguā noſtram facilè ac percommodè poſſe. Quod ſi quid huc etiā huc facit, ſcripſit in Metropoli de Carolo Magno Crancius, eum, cùm Oſnabrugenſem Epiſcopatum (habuit aūt hīc Saxonia, hoc eſt Weſtuphalia, quippe quę eidem Crancio vera & vetus Saxonia dicatur, omnium primus) fundaret, nominatim cauiſſe, vt collegiū perpetuo Latinas & Græcas Scholas haberet, & ipſi luci illius Epiſcopo delegatus maxus fuit, vt legationes ad Græcos obiret. Verumenimuero, quemadmodum ipſum Imperij Romani ... cum Occidentis prouincijs præcipuis tandem gentibus noſtris ceſſit, ita & literarum Romanarum ſeu Latinarū vſurpatio apud eaſdē præualuit, ſed forma nonnihil mutata, id quod & de alijs nonnullis euenisse ſcimus. Et tradidit Pontacus, linguam Germanos ſuam literis Latinis primum circa annum Ieſu Chriſti 1238 ſcribere cœpiſſe. Quod tamen in publicis tabulis, & alijs monumentis, accipiatur. De his enim Germanos eandem cum cęteris gentibus conſuetudinem obſeruaſſe, hoc eſt, Latina lingua vſos affirmat Beatus Rhenanus. Et idem Latinarum literarum in noſtra lingua ſcribenda vſum non paulo recentiorē fecit nam retro annis 130 cœpiſſe dicit. Cùm interim nō neget, apud Francos per eum ipſo Chriſtianiſmo introductū. Et certe quidem de cęteris id credamus, neceſſe eſt. Niſi a literarum tractatione promiſcuè omnes, qui Latinè docti nō eſſent, excludere velimus, itas tabſque interprete vel agere vel intelligere nihil poſſent. Sed redeo ad hiſtoriam Germanicam, cuius per mordia paulo ſupra ſcripſi. Nec deſijt conſequentibus ſeculis de carminibus patrijs coſuetudo. Sunt enim eius generis, quos vulgò magiſtrales cantus appellant, in quibus Patrum memoria deſudatum extitiſſe comperimus. Nunc tanquam vmbram ſeu veſtigium videre in quibuſdam Imperij vrbibus licet. Eccleſiaſtici ſunt, qui per compita & angiporta decantant, ac Græcorum imitatione ... appellari poſſe videntur. Sane antiquis illis carminibus etiā Carolum Magnum, qui primus auguſtam Cæſaris dignitatē Francis, hoc eſt, Germanis (nam Germaniam poſtea Romanis Franciam dictā, meminit in vita Hilarionis Hieronymus) conciliauit, vehementer delectatū, ita quidē vt ſcripſerit & memoriæ mādarit, inchoata ſimul patrij ſermonis, id eſt Germanica (idem enim ſanctis menſiū & ventorū nominibus ab eodē traditus patet) Grammatica, Eginhartus auctor eſt. Neque ego dubiū vllū habeo, eū cæteros omniū ordinū exemplū imitatos, indeque vſu veniſſe, vt gentis noſtræ hiſtoria literis mandaretur, ſeu potius quædā illius fundamēta iacta. Namque huic rei plus fidei faciāt, Epiſcopatus ſunt & collegia ta Sacerdotum quam Monachorū. Hæc enim cōdi iam antè cœpta Carolus non ſolū amplificauit, ſed etia numero auxit fundans nouis monaſterijs ad numerū literarū alphabeti, vt loquitur Engelhuſius. Atque in ijs principio ſcholas fuiſſe, non obſcurè fundationum diplomata docent, ſuffraganturque, ipſa officiorū nomina ad hunc reliqua, & planiſſimè annales conſentiunt. Quoad ſacerdotes de priſtina religioſa maiorū beneficentia opibus, luxu & voluptatū ſtudio victi (Eſt enim veriſſimum illud, quod Bernhardo Clareuallenſi attribuitur: Religio peperit diuitias, & filia ſuffocauit matrē) atque ad inanes ceremonias cōuerſi, paulatim docendi munus deſeruere. Et Monachi, in quibus hoc reſedit, omnia ſuperſtitione & barbarie fœdārunt. Quæ res denique Principibus neceſſitatē academias cōdendi expreſſit, cùm & harū Carolus principium quoddā de Luteciensi Pariſiorū & Ticinenſi feciſſet. Ac fuere quidē ab hoc tempore cùm reliquarū diſciplinarum, tum & linguarū ſtudia ita inſtaurata, vt Argyropylus Romæ ad Capnionem exclamaſſe perhibeatur, Græciam Græcorū exilio tranſuolaſſe Alpes. Cæterùm occaſione doctrinæ publicæ etiā munus hiſtoriæ ſcribendæ iā Sacerdotū collegijs quàm Monachorū ſodalitatibus permāſit. Prodieruntque ex iſta veluti of-

ſtoria annales, qui hodie reliqui ſunt. Nam vel Epiſcopos vel Sacerdotes vel Monachos auctores cognoſcas. Quibus vt ſtudium & diligentia non defuit, ita hoc meritò culpes, quòd antiquitatis cognitionem & temp. neglexerũt, & plerique omnes magis demerendo Pontifici Romano quam veritati & patriæ ſtuduere. Atque hinc ſunt in Germanica hiſtoria vulnera, quæ haud ſcio an in tanta ſocordia noſtra, eodemq; antiquitatis contemtu ſanari poſſint. Quotusquiſq; enim omnium fermè ordinum reperitur, cui eæ res curæ ſint? quam multos contra videre eſt? qui aliorum ſtultitia frui, quemadmodum haberi [illegible]. Sed hæc ab re [illegible] & quicquid huius a me prolatum, non notandi cuiuſquã gratia, ſed vt plurium ſtudium incitaretur, accipi volo. Nunc adijciendum illud videbatur, cum cæteris gentibus tũ noſtris etiã tam in alijs diſciplinis, quàm in hiſtorijs excolendis, longè maximum ſubſidiũ e nouo chartarũ genere de linteolis cõtritis confecto, acceſſiſſe. Qua de re libuit adijcere, quæ in hæc verba diſſerit Sipontinus. Poſtea, inquit, id genus chartæ inuentum eſt, quo nunc paſſim mortales vtuntur, ſiq; ex linteolis contritis, & tale dominus pr[illegible] papyri nomen remãſit, & diſtinctio generũ. Nam ſubtilis illa epiſtolaris & auguſta vocatur & altera cõmunis, ſiue amphitheatrica, ſiue Fanniana & groſſior illa, atq; inutilis emporetica, & vltima bibula. Claudia verò illa grandior craſſiorq; a rege nomine regalis dicitur. Hęc dente propter ſcabritiem, aut concha leuigatur propter quod atramentum ſorbet, & obid caducæ litteræ fiunt. Quæ cauſa impulit nos, vt genus aliud chartæ inuentremus, quæ tenuitate, denſitate, candore, leuore, phyluræ longitudine & commodior eſt, & aſpectu gratior. Hanc opifices è noſtro nomine Perottã nuncupauere. Hactenus Sipontinus. Nec de auctore cõſtat. Et plus adhuc emolumenti præſtatum artis typographicæ inuento. Huius enim beneficio quicquid eſt doctrinarum inſtauratum ac propagatum fuit. Attribuitur autem idem inuentum viro equeſtris dignitatis atq; ordinis Iohanni Gutenbergio, Franco, quẽ Moguntiæ vixiſſe, accepimus. Et collocantur a Polydoro Virgilio prima artis primordia in annum Ieſu Chriſti 1441. Etſi, vt hoc [illegible] commoneam, nõ deſunt in exteris hominibus, qui eam genti noſtræ laudem ita inuideant, vt plus quam Theonino dente arrodant. Nec tali in mentione nominare id genus auctores libet, non etiam, quæ contra afferri poſſent, inculco. Sufficiat ſolum Pauli Iouij, hominis Itali, & alias genti noſtræ in hiſtoria ſua iniquioris, teſtimonium. Offertur nobis, inquit, lætiſſima ſeges ab ipſa mirabili Germaniæ cœli fœcunditate. Occulta hercle ſyderum commutatione euenuiſſe arbitramur, vt illud cœlum moleſtis Boreę flatibus, frigore geluq; damnatum, torrida dudũ torpentiaq; ingenia molliret ac excitaret. Neq; enim contenti ſua veteri militiæ laude, qua Marium decus Romanis, gentium victoribus, ereptum ſtabili diſciplinæ ſeueritate feliciter tuentur, ipſa etiã pacis ornamenta, litteras optimaſq; artes decoquenti Græciæ, ac Italiæ dormitanti, quod pudeat, abſtulerunt. Patrum ſiquidem noſtrorũ memoria, architecti inprimis, ac exinde pictores, ſtatuarij, ſculptores, mathematici & petaurgutæ manus artifices, ac item aquileges ſeptempedarijq; menſores è Germania petebantur. Nec mirum, cum antea inuſitatę & portentoſæ inuentionis æreas formas excudendis libris & formidanda bello ænea tormenta nobis attulerint, &c. Item alterum Philippi Beroaldi Galli carmen huiuſmodi:

O Germania, muneris repertrix,
Quo nil vtilius dedit vetuſtas,
Libros ſcribere quæ doces premendo,
Felix frugibus, inclyta & metallis,
Et diues pecoru feraxq; gemmæ,
Quod gleſſum vocitant tui parentes,
Electrum Attica ſuccinum Latini:
Pollent præncipibus, potens virorum,
Qui glauco oculos tomag; flaua,
Grandes corpore, ſtrenui feroces,
Septi robore, prodigi vitæ
Hoſtes aggrediuntur & laceſſunt.

Saraceni inter Arabes cênſentur, quorum vt cætera inſtituta, ita hoc etiam, quòd

artes

artes hæreditarias habuere, eis cōmunia fuiſſe, cur dubitemus, cauſa nulla eſſe videtur. Et notæ hodie etiamnum litteræ, quas Euſebius Sarracenicas, nos vulgò Arabicas appellamus. Nominat autem Arabum ſapientes Magos Plinius. Nam Lucianus nonnihil diſcrepans, fabularum apud Arabes interpretes Chaldæos fecit. Eſt & hoc ſcitu non indignum, quod ſcripſit Euſebius, Nehemiam litteras Iudaicas mutaſſe, ne Sarracenis miſcerētur. Tametſi verò origo Sarracenis aſſeratur vetus (ſunt enim ijdem, qui Agareni vocantur, hoc eſt Abrahami de Agare progenies) & quædam Chriſtianiſmi inſtituta attribuātur, inprimiſq; memorabilis ſit Alamundari principis de Eutychianis fere diſputationis ... propugnatoris acerrimi, Seueri Antiocheni legatis ingenioſo commento eluſis, ac refutatis, hiſtoria, tamen ante Mahometum obſcuriores fuiſſe, reperimus. Hūc enim doctorem atq; ducem nacti, ea, quæ recentioribus annalibus celebrantur, regna condidere. Conſtatq; Mahometū ipſum, ſi non nomine, at poteſtate, & regē & Pontificē ſe geſſiſſe, atq; idem exemplū poſteror vſq; ad tēpora Turcica, dignitate & nomine Calipharū, quibus ad eum modum ſucceſſores Senphes adiuncti eſſent, quo Patriarchis Conſtantinopolitanis Syncelli, Epiſcopis noſtris Coadiutores, quos vocāt, obſeruaſſe. Cæterum vt religionem Sarracenorum blaſphemā meritò omnes, qui Chriſtiano nomine cēſeri volumus, execramur, & Euſtathius ille Theſſalonicēſis commotus quidem, & fortaſſis etiā iniuere cundius, eo totum illum Manuelem, Cæſ. Byzantinum, reiudit, cum diceret, cerebrum ſe detrimin calceburgeſtare videri poſſe, ſi Deum cenſeret verum, Mahometi Deū impurū & vaſtum, fœdiſſimarumq; actionū magiſtrum atq; doctorē, denique, etiā in ipſo Mahometo ... liquidiſſime agnoſcas, ita cęterir tamen geosilla imperiorum ornamentis non planè caruit. Nā Medica & Aſtronomica ſtudia veq; admodum diligētiſſimè excoluere de quib Friderici II Cæſ. liberalitate in Latinam linguā tranſlatis auctores Indie etiamnu ſuperſunt. Neq; neglecta ab iiſdē hiſtoriarum tractatio fuit: qua de re paſſim Ioan. Leo Afer, qui non ſolum annales, ſed etiā Hiſtoricos ipſos nominauit. Ac licet eius gentis monumēta ipſorū ad nos nō peruenerint, eſt tamen plana annorū Legiræ (alij Hegiræ vocant) ratio, quorū principio Cœlius Auguſtinus Curio collocauit in annu Ieſu Chriſti 593. Et æſtimare amplius genti circa hiſtoriæ ſtudium inde poſſumus, q Muleaſſes, rex Tunetanus in Africa, regia Tuneto cum Carolo V Cæſ. reſtitueretur (fuit hoc anno Chriſti 1535) ſe fuit ... direpta ſupellectile amiſſa Arabica volumina, quæ & ſuperiorū regum res geſtas, & Mahometanæ ſuperſtitionis interpretationem continerent, deplorauit, ita quidem, vt vnius vrbis precio, ſi recipere poſſet, ... redemturum ſe ſe affirmaret.

Turci Sarracenorum prouincijs potiti, religionem quidem, iam ante eorum ſuſceptæ, rinis renuere, ſed ad litteras nec eiuſdem ... ſtudium mulcere. Satis tamen cōſtat, & ſua illos ſcholas habere, ... vehementer hiſtoriarum lectione delectari. Exempla de Mahumeto II Selymo I & Solymano, e familia Othomanica Imperatoribus, in medio ſunt. Cum alia ... nō paucos hiſtoriarum Turcicarum libros ab ea de Othomana familia in theſauris aſſeruari ſed nos publicari nō patiatur. Cum quidē ſi id fieret, q̄ de illa inter ſcriptores Græcos hoc eſt, Laonicū Chalcocondylē & Michaelē Glycā, ac Latinos, hoc eſt Franciſcum Philelphum Ioan. & alios cōtrouerſia eſt, ſedari faciliime poſſet.

Atq; hactenus gentiū quæ monarchiarū principes fuere vel decerpta inde prouincias ſibi vendicarunt, exempla breuiter perſtrinxiſſe ſufficiat. Nunc ad reliquas, eas inquā, quæ extra monarchias regna liberta habuere ac bonorū auctoritu monumētis celebrantur, pergo. Nam recentiores peculiari hic mentione attingendas non puto. Sunt autem inter veteres illas facile principes Ebræi, Ægyptij, Phœnices, Lydi, Indi, Hetruſci.

Ebræis, qui oriundi ab Eber, pronepote Semi, fuere, inde præ omnibus alijs populis prærogatiua acceſſit, quod non ſolum linguam, ſed etiam religionem generis humani primā (nam cæteræ omnes poſtea inuectæ fuere. Vnde rectè Tertullianus: Antiquiſſimū quodq; veriſſimum eſt) vna cum litteris & diſciplinis a patribus inuentis retinuerunt ac conſeruārunt. Cognominata autem lingua de illis Ebræa eſt, qua locutus Deus ipſe ſuit, locuti ſanctiſſimi Patres & Prophetæ, locutus deniq; ſeruator ac ſoſpitator Chriſtus. Suntq; eadē libri cōſcripti, qui in Eccleſia veteris Teſtamēti appellatione veniunt. Nā ad nouū pertinētia Apoſtolorū monumēta, Græca lingua vel ſcripta vel verſa ſunt. Eſt & hoc de litteris Ebræis memorabile, qđ traditū eſt ab Euſebio, nēpe ſingulis peculiare ſignificatū ineſſe: quod cum in cæterarū gentium litteris deſideretur, & Græcarū ſonus

cum Ebræis conuenirat propius, idem auctor inde probat Græcas ab Ebræis deriuatas. Quanquam non de his ſolum, ſed & de alijs id certum ſit. Cæterum quod attinet ad doctrinam Ebræorum atq; hiſtoriam, quæ præter creationem rerum, & primordia generis humani atq; Eccleſiæ, ſuy patefactiones & promiſſiones diuinas proponit, cap. principio, hoc eſt, a diluuio vſq; ad Moſen fere quaſi per manus ſibi inuicē Patres tradidiſſe apparet. Neq; enim monumenta horū alia, præterquā quæ de columnis duabus ſupra diximus, memorātur. Et forſitan inde vaticinium Enochi memoria manſit, quod habet epiſtola Iudæ Apoſtoli. Nā quæ ſcripta Patrū a plerisq; ſuo tempore circumferrētur, vt tā Iudæis quam Chriſtianis ſuſpecta fuerint, nimiā antiquitatē feciſſe, Auguſtinus tradidit de ciuitate Dei lib. 18. cap. 38. Primus autē Moſes, vt credere par eſt, ex inſpiratione cœleſti, ſcripto complexus fuit. Et debemus, quidē huic operæ eius, quicquid de antiquis rebus ad nos peruenit. Etſi de gentium migrationibus, primisq; Imperijs, luculentiores hiſtoriæ eius expoſitiones inſertas fuiſſe, non poſſumus non omnes optare. Poſt Moſen eaſdē partes Pontifices & Prophetæ ſuſtinuere. Nec de his addendū quicquā duxi, nō etiam obſcura e Bibliæ hiſtoria expoſitionibus exempla ſunt. In illis quæ obſeruata fuerint, ad amuſſim Ioſephus perſequitur lib. 1. contra Apionem. Vbi & hoc nominatim tradit, eam gentis Ebrææ hiſtoriam vſq; ad Artaxerxem Longimanum certam & indubitatam eſſe. Exinde enim cum nō eſſet eadem Prophetarum ſucceſſio, etiam hiſtoriæ auctoritatē labefactatam. Poſtremus hoc munere defunctus eſt, quo tempore Hieroſolyma de prædictione Seruatoris Chriſti ſecundū excisa a Romanis fuere, Ioſephus ipſe, Sacerdotū & Pontificū genere ortus, id quod aliquoties inculcat, ita quidem vt maternū, ſtirpis ad illuſtrē domū Aſmonæani referat. Et cum doctrina Ebræorū, qui paulatim & Iſraelitæ & Iudæi dici cœpere, iam pridem corrupta eſſet, tum etiam libertatem gens amiſit, exindeq; plane ſeruili conditione permanſit. Addatur his, quod de literis Ebræorū mutatis habet Hieronymus in præfatione in libros Regum. » Certū eſt, inquit, Eſdram ſcribam, legiſq; doctorem, poſt captam Hieroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias literas reperiſſe, quibus nunc vtimur, cum ad illud vſq; tempus iidem Samaritanorum & Ebræorum characteres fuerint. Hactenus Hieronymus.

Ægyptij a Græcis hoc nomine patria vero lingua de conditore Mizraimo, quē quidam eundem cum Oſiride ſtatuunt, appellati, omnis generis doctrinas excoluerunt, & regnum inde fere a gentis origine ampliſſimū habuerunt. Fuit autem doctrinarum iſtarum poſſeſſio penes Sacerdotes, quos Clemens Prophetas, Suidas Gymnos, Euſebius vocabulo Ægyptio Arſepedonaptas vocant, eaq; hæreditaria, quemadmodum habet Diodorus. Vnde triplices Ægyptiorum literæ memorantur communes, quæ vulgo Sacræ, quæ ſoli Sacerdotibus in vſu eſſent, & eæ, quæ [illegible] Græcis dicuntur, atq; vt loquitur Tacitus, figuræ animalium ſaxeæ erant. Nā, vt idē ſubjicit, antiquiſſima monumenta memoriæ humanæ ſaxis imprimebantur. Et ſane etiam ē factarum literarum hiſtoria conſtituunt, quæ de duabus ante diluuium columnis ſupra retulimus, quæq; nē de decalogi tabulis lapideis prodita ſunt. Ac memorant recentia peregrinatorum itineraria, Alexandriæ marmoreum obeliſcū ſupereſſe, qui veteres Ægyptios characteres, & cum aliarū animantiū, tum auium diuerſi generis formas inſculptas habeat. Incumbebat præterea iiſdem Sacerdotibus hiſtoriam gentis in litteras referendi munus, vt Ioſephus. Cal. Plato addidit, regibus adiunctos fuiſſe. Et citātur quidem ſacrorum illorum libri, indeq; excerpti atq; editi a Ptolemæo Mendeſio annales, ab Euſebio, teſtimonia ab Herodoto. Quod ſi quid etiā cōiecturis dandū, colligere veriſimiliter e Pſal. 105. poſſimus, Eccleſiæ doctrinā ſacerdotes a Ioſepho Patriarcha didiciſſe, quippe cui⁹ beneficio, cum deſcripti a Pharaone demenſis alerētur & immunitates & agros retinuerint. Cæterū de Circumciſione eorū diſerta mentione Ioſephus aſtipulatur, & Ariſtophanes in fabula, cui nomen fecit Aues, Ægyptios inde [illegible] nominauit, vt ex interprete annotauit Suidas. Verū vt natura Ægyptij [illegible] fuere, paulatim in fœdiſſimarū ſuperſtitionum quaſi ſentinam, quę & ab Ethnicis exagitatur, relapſi fuere. Acceſſit his, quod eſt apud Strabonem, hiſtorias ipſorum plenas ſimplicitatis fuiſſe. Et extat quidē hodie ſolum Manethonis fragmentum. Tametſi hoc etiam [illegible] ſit, quæ ti non immeritò poſſet.

Phœnices quos rectè poſteritate Sidonis, geniti Chanaane patre, auo Chamo credere poſſe videmur, præcipue nauigationib. & mercatura inclaruere. eaq; occaſiōe & Africā & Hi-

& Hiſpaniam & ipſam Græciam perluſtrârunt, atq; adeò diuerſis colonijs cõpleuerunt. Nam & Carthaginem & Thebas ab eis conditas, aiunt & habuit Carthaginem nouam Hiſpania. Certum & hoc eſt, Græcos a Phœnicibus, qui cum Ebræis communes haberent, litteras accepiſſe. Cæterum in hiſtoria condenda Ebræorum exemplum & morem imitati ſunt. Nam vſos Sacerdotum opera, Ioſephus ſcripſit lib. 1 contra Apionem. Idem alibi annales Tyriorum, indeq; non pauca ad hiſtoriam ſacram pertinentia commemorat. Sed nihil horum noſtris temporibus ſupereſt.

Lydi, quibus Ægyptiam originem plerique aſſecutos, regnum cum primis nobile habuere: de quo alibi. Litteras a Phœnicibus accepere, vt habet Suidas: ſed quod ijs ſcriptum eſſet, nihil hodie reliquum eſt.

Indis Strabo litteras aliubi tribuit, alibi detrahit. Eſt autem prius veriſimilius. Et credere eaſdem litteras rectè cum Strabone Græcas poſſumus. Cum fortè primum ab Alexandri expeditione illuc importatæ eſſent. Doctrinas quidem Indos coluiſſe conſtat. Nam penes quos poſſeſſio illarum eſſet, Gymnoſophiſtæ nominantur. Hos Laertius è Clearcho Solenſi a Magis duxiſſe originem, ait. Et Strabo e Megaſthene in Brachmanas & Germanas diſtribuit. Tametſi poſterius nomen obſcurius ſit. Neq; negarim, in diſciplinis communicaſſe Magos & Gymnoſophiſtas mutuam ſibi operam præſtitiſſe. Enimuero Manem Perſam, a quo Manichæorum peſtilens dogma cœpit, Buddâ Brachmanem præceptorem habuiſſe e Suida notum eſt.

Hetruſcorum diſciplina & nomen in Romana hiſtoria celebratiſſima ſunt. Nec perſequi hîc ſingula libet. Sufficiat hoc, quod eſt apud Liuium Romanos vt poſtea Græcis, ita principio Hetruſcis litteris, quarum auctorem cum Tacito Demaratum Corinthium ſtatuimus, erudiri filios ſuos cunaſſe.

Plana autem de his, quæ expoſuimus, denuò hiſtoriæ dignitas fit. Quippe quæ gentes iã cõmoditas quam diſſipatas velut ſtipulatrices habeat, atq; ita habeat, vt quoq; eq; magis clarum, eo etiam diſciplinæ huius ſtudioſior illic reperiatur. Nunc monarchas, reges & Príncipes dabimus qui hiſtoriam vel perſcripſere, vel aliorum opera conſcriptam perquam diligenter legerũt, aut etiam ſtudio & ope munifica proſecuti fuere: & viroſq; dupliciter hoc eſt, vt primum de externis & Græcanicis, deinde qui in Romanis principibus atq; Imperatoribus, necnon alijs gentibus aliquot recentioribus hiſce temporibus extitere, explicemus. Ac conſultò hîc eos prætereo, quos & ipſos vel regia dignitate vel alijs ſummis honoribus claros. Moſen dico, Ioſuam, Ruthan, Samuelem, Danielem, Eſdram, Eſtheram, Hiobum, &c. hiſtoria ſacra habet. Nec quæ de cæteris noſtra maiorem attentionem pareret, omittenda memoria erat, ſere communes tales eſſe, de quibus Plinij illud locum habeat: Equidem, inquit, beatos puto, quibus Deorũ munere datum eſt, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda, beatiſſimos verò quibus vtrunq;. "

Occurrit autem inter externos Principes illos primus omniũ Darius Hyſtaſpis. Citat enim de rebus Ægyptij hiſtoriam huius Diodorus lib. 1. cap. 15.

Eumelus, regia Bacchiadarum apud Corinthios ſtirpe editus, ſcripſit hiſtoriam Corinthiacam vt Pauſanias.

Thucydides & Timotheus, reip. Athenienſis principes, & ille etiã antiqua regia gene prognatus ſapia inclytus, hiſtorias luculentas edidere. Ac Thucydidis quidem quem rerum pronunciatorem ſyncerum, prudentem, ſeuerum, grauem Cicero vocat, de bello Peloponneſiaco hodie etiamnum ſupereſt.

Ptolemæus Lagi, rex Ægypti, ſcripſit res geſtas Alexandri Magni. Nam apud hunc antea ordines duxerat.

Ptolemæus Euergetes, ſuperioris è filio nepos, præclarè in litteris ab Ariſtarcho, qui Homeri Poema emendauit, informatus, reliquit ſeu de ſuis ſeu de aliorum regum rebus geſtis (neq; enim id diſertè ab auctoribus traditum eſt) commentarios.

Ptolemæus Philometor, Euergetæ pronepos, memoratur inter rerũ ſcriptores a Plin.

Antipater, Prorex Macedoniæ, diſcipulus Ariſtotelis, præter epiſtolarum libros etiam hiſtorias edidit.

Pyrrhi, regis Epirotarum, commentarij citantur in vita eius à Plutarcho.

Attalus I rex Pergami, tam litteris & ſtylo, quam armis & rebus bello geſtis clarus. Referuntur autem libri eius mentione Plinij & Strabonis.

Aratus Sicyonius, qui præcipuè Achæorum rempub. ſtabiliuit, rerum à ſe geſtarum commentarios ſumma fide accuratoque ſtylo conſcrip, vt Polybius lib. 2.

Annibal, Carthaginienſium bello Punico ſecundo aduerſus Romanos Imperator, ſcripſit hiſtoriam ſermone Græco.

Artuaſdes, rex Armeniæ, præter tragœdias & orationes & hiſtorias cōmentatus eſt.

Herodes, cognomento Magnus, rex Iudææ, ſub quo homo è ſemper virgine Maria natus eſt Seruator Chriſtus, res a ſe geſtas etiam ſtylo ſuo perſecutus eſt.

Iuba II. rex vtriuſque Mauritaniæ, tractauit Romanas antiquitates & Libycas hiſtorias.

Ptolemæus, Iubæ I I. F & in regno ſucceſſor, citatur inter nobiles ſcriptores ab Athenæo.

In Romanorum optimatibus, quos ſuo ordine Imperatores & alij principes excipiunt, antiquiſſimus eſt Fabius Pictor, homo, vt Cicero ait, nobiliſſimus. Scripſit autē annales, quorum & Liuius & Gellius meminere. Hodie circumferuntur cum nomine eius duo de aureo ſeculo libelli, ſed eius farinæ, cuius cætera ab Annio interprete collecta opuſcula.

M. Porcius Cato, qui Conſulatum geſſit anno V. C. D. L I X. quiq; res ſummas in homine eſſe præſtitiſſe exiſtimatus eſt, optimus Orator, optimus Imperator, optimus Senator, denique omnium bonarum artium magiſter, vt Plinius, iam ſenex hiſtoriam ſcribere aggreſſus eſt, relictis ſeptem Originum libris.

L. Calpurnius Piſo, & ipſe Conſulatu anno V. C D. C. X X I perfunctus, annalium ſcriptione famam apud poſteros meruit.

Rutilius & Scaurus de ſua ipſi vita hiſtorias cōdidere, fiduciam hoc potius morum, quam arrogantiam arbitrati, vt loquitur Tacitus. Et neutri ea res fidem aut obtrectationem fuiſſe, ab eodem Tacito traditur.

L. Cornelius Sylla, dictatura clarus, res à ſe geſtas luculenta hiſtoria complexus eſt.

M. Cicero Conſularis, diſertiſſimusq; Romuli nepotum, ſecundum Catulli elogiū, & a Roma adhuc libera PATER PATRIÆ dictus, vt Iuuenalis, non ſemel animum induxit hiſtoriam conſcribere, & ita conſcribere, vt multa ei operi de Græcis rebus inmiſceret, & omnes eorum fabulas narrationesq; insereret, quemadmodum eſt auctor Plutarchus. Extat etiam epiſtola Ciceronis ad L. Luceium hiſtoricum bella ab ipſo ad Atticum appellata, qua cùm alia agit, tum illo ceſſante ſcripturū ſe ipſum de rebus ſuis affirmat, ſed vt eius inſtituti incommoda multa ſubijciat. Ac meminit quidem alibi ad Attic. ſe Conſulatus ſui commentarium Græcè compoſuiſſe, & Latinum inchoaſſe.

C. Iulius Cæſar Suetonio Dictator cognominatus, Romanæq; monarchiæ, & Cæſarum dignitatis, fundator, præter Anticatones & Ephemeridas, quas Seruius, de analogia libri um, quem Gellius, citarūt, ſcripſit geſti a ſe iam Gallici quam ciuilis belli hiſtoriam. Quæ cum Derelictis adhuc extat, & ſunt de ea tum Ciceronis tum Quintiliani elogia in medio.

M. Brutus, Prætorius, Cæſaris percuſſor, cæterarum vir bonus, redegit Polybij hiſtoriam in epitomen.

Octauianus Cæſar, Dictatoris F. adoptiuus, & in imperio ſucceſſor, omniumque primus Auguſtus cognominatus, reliquit de vita ſua libros 12. vt Suidas, tredecim vt Suetonius.

Tiberius Cæſar compoſuit rerum ſuarum commentarios. Nominantur hi cum actis ipſius à Suetonio in Domitiano.

Claudius Cæſar, adoleſcens hiſtoriarum ſcriptioni vacauit, cùm hortatorem T. Liuium, adiutorem Sulpitium Flauium haberet. Poſt ad ſdem inſtitutum iam Imperator rediit, ac nominatim Suetonius de Romana hiſtoria volumina 43. de vita ipſius octo. Sunt ab eodem & Tyrrhenica & Carthaginienſia in literas relata, illa libris 20. hæc octo.

Agrippina, Claudij è fratre neptis atq; vxor, mater Neronis, vitam ſuam & caſus ſuorum poſteris memoriauit, vt loquitur Tacitus.

Veſpaſiani Cæſ. Commentarij citantur à Ioſepho in libello de vita ſua.

Adrianus Cæſar, qui primus omnium ab epiſtolis & libellis (nos vulgò Cancellarios &

rios & Secretarios appellamus) Equitibus Romanis vſus eſt, vitæ ſuæ libros à ſe ſcriptos libertis litteratis publicandos dedit, vt Spartianus. Quod ipſum ab eodem auctore ambitioni tributum, nos verecundiam ducimus.

Ab Antonino Philoſopho conſcripta de vita ſua hiſtoria Græcè hodie etiamnum reliqua eſt.

Seuerum Cæſ. itidem de vita ſua hiſtoriam condidiſſe, præter Herodianum etiam Spartianus tradidit.

Iulianus Cæſ. cognomento Apoſtata, ſcripſit de Imperatoribus Romanorum, ab Auguſto exorſus, teſte Suida.

Eudocia, Auguſta, Theodoſij II. coniux, Perſica mariti bella carmine heroico illuſtrauit.

Anna, Alexij Comneni Cæſ. filia, explicauit de patris rebus geſtis libris 20 quos in Auguſtanæ reipub. bibliotheca extare, meminit Hieronymus Wolfius. De eruditione quidem eius præclara, atque in litterarum ſtudijs diligentia incredibili, multa Zonaras habet ſub finem.

Paulus Iouius, recens auctor, è Comacina inſula principe familia profectus, quemadmodum habet in præfatione quadam Iohannes Baſilius Heroldus, nec ſolùm Pontificum Romanorum, in quorum ætatem incidit, quorumque gratiam & domicilium & otiū ei paratum fuit, ſed etiam Caroli V. & Ferdinandi, Cæſarum, præterea Franciſci I. Gallorum regis, & Solymanni Turcarum Imperatoris, denique omnium, qui per omnes orbis partes terra marique imperium geſſere amicitiam promeritus, luculentam illam, quæ extat, hiſtoriam conſcripſit. De qua tamen cum eiuſdem Heroldi, nec non multorum aliorum, cenſura ea multo ſint, nihil hic addo.

E noſtræ gentis proceribus ad hiſtoriæ ſcriptionem primus, quantum quidem mihi conſtat, animum appulit Dittmarus, Epiſc. Merſeburgius, natus patre Sigefrido, Saxonicæ gentis Comite. Vixit autem Othonum temporibus, mortuus ſub Henrico II.

Otho, Epiſcopus Friſingenſis, ortus prima Ducum Auſtriæ proſapia, floruit ſub Friderico Barbaroſſa Cæſ. & Chronicon ab initio mundi vſque ad annum Ieſu Chriſti 1150 contexuit.

Hermannus Contractus, Comes Veringenſis, ſed profeſſione Monachus, Chronologiam vſque ad ſua tempora, & annum Chriſti 1066 perduxit.

Hac noſtra memoria vt ſummæ atque elegantis doctrinæ fama, ita etiam Hiſtoriarum ſcriptione, quam tentauit editis in lucem Benedictinæ religionis Monachi annalibus Francicis, claruit Hermannus, Comes Nuenarius. Ex operæ precio fecit de Moſchouia Sigiſmundus Herberſteinius, Baro Auſtriacus.

In Imperatoribus autem noſtris, ita Hiſtoriæ ſtuduiſſe Carolum IIII accepimus, vt vitam ſuam deſcribere aggreſſus ſit. Vidimus id nos ſcriptum in bibliotheca nobiliſſimi & doctiſſimi viri Chriſtiani Diſtelmeieri. Secutus poſtmodo idem exemplum fuit Maximilianus II. Nam & ipſe rerum ſuarum commentarios inchoauit, ſed vel morte præuentus, vel alijs occupationibus impeditus, non abſoluit. Extat eadere Pyrcameri Noribergenſis narratio inſerta lib. 3 Chronici Carionis, lectuque in primis digniſſima Vide qui volet, repetat.

Reſtat iam eadem methodo eodemque ordine de ijs procedamus, qui exímio atque exquiſito hiſtoriarum ſtudio & cognitione, cùm ſcriptionibus fermè abſtinerent, commendationem apud poſteros meruere. Quos inter vti e Perſarum regibus neque Cyrum neque Cambyſem neque Darium Hyſtaſpis excluſerim, ſiquidem de Ioſephi auctoritate, qui commentariis eorum nominauit, ita de Xerxe, Darij F. hoc diſertam mentione Plutarchus retulit, in bello tempore expeditionis in Græciam eum in exercitu ſcribas habuiſſe, qui, quæ gererentur, litteris mandarent.

Artaxerxes Longimanus tam in maleficijs quàm in ſuis rebus geſtis recognoſcendis operam atque diligentiam aliquo modo Eſtheræ reginæ hiſtoria oſtendit. Videtur que eodem rege conſuetudo introducta, quæ ibidem ibi refertur, ſanè memorabilis, & omnibus ſeculis omnium itidem regum atque principum imitatione digniſſima, hoc eſt, vt hominum beneficia in regis faſtis annotarentur, & ideo annotarentur, vt qui meriti præclarè de regno eſſent, ſuo tempore præmia & honores acciperent. Nam quoties ab o-

cupationibus alijs reges vacui eſſent, hos inſpiciebant, & benemeritorum rationem habebant.

Artaxerxes Mnemon vſus hiſtorico & Medico eſt Cteſia Cnidio: & frater huius Cyrus iunior familiariter Xenophontem Athenienſem dilexit.

Lyſander Spartanus, de captis Athenis clarus, Chœrilum ciuem ſuum ad amicitiam adiunxit, vt is carmine ipſius res geſtas exornaret.

Archelaos I. rex Macedoniæ, præter Euripidem Tragicum & Herodotum & Hellanicum hiſtoricos inter familiares co[illegible]

Philippus Amyntæ, quo natus eſt Alexander Magnus, erga Theopompum hiſtoricum cum primis munificus fuit, quemadmodum habet hiſtoria tripartita.

Alexander Magnus, Orientis & bellicoſiſſimarum aliquot Europæ gentium victor, multos rerum ſuarum ſcriptores ſecum habuit, teſte etiam Cicerone pro Archia. Fuere autē in iis ſcriptoribus facilè principes Oneſicritus, Calliſthenes, Ariſtotelis propinquus, Ariſtobulus & Ptolemæus Lagi: quos poſtremos duos à morte Alexandri hiſtoriam ſuam ſcripſiſſe, ideoque plus fidei repetiſſe, Arrianus auctor eſt. Cum eodem rege educatus Marſyas, Antigoni regis frater vterinus, deinde & Macedonica libros decem, & peculiariter Alexandri educationem conſcripſit.

Seleucus Nicator, rex Aſiæ & Syriæ, valde familiariter Megaſthene hiſtorico vſus fuit.

Antigonus I Rex, Chœrili Poetæ de rebus à ſe geſtis carmen tanti fecit, vt ſtipendium ei in ſingulos dies è fiſco conſtitueret quatuor minas, hoc eſt, 40 coronatos.

Ptolemæus Philadelphus, rex Ægypti, natus Ptolemæo Lagi, nobiliſſ. illius Alexādrinæ bibliothecæ, quam ſeptingenta millia voluminum habuiſſe Gellius ſcripſit, conditor, cùm alios in omni diſciplinarū genere viros doctos liberaliſſime fouit, tum in numis habuit Demetrium Phalereum, hiſtoriarū ſcriptorē: quippe cuius etiam hortatu ſacra Biblia transferri in Græcam linguam curârit. Et celebratur hæc ad eundem regem, ſed omnibus ætatibus ad omnes reges atque principes neceſſaria Demetrij ἀπόφθεγμα, quòd nempe libros de regno ſcriptos emere illum atque legere iuſſit: tum de quibus amici reges admonere non auderent, ea in libris perſcripta eſſe.

Attalus I. cùm de alijs viris doctis benemereri ſtuduit, tum Cteſiphontem hiſtoricum beneficentia prolixa complexus fuit.

Herodes, cognomento Magnus, plurimum detulit Nicolao Damaſceno, de quo multa in hiſtoria ſua Ioſephus & Strabo lib. 15.

Agrippa rex quanti Ioſephum hiſtoricum fecerit, ex hiſtoriola de vita huius patet.

Atque hactenus quidem de externis & Græcanicis. Nunc ad Romanos proceres atq; Imperatores, cæteroſq; de quibus ſupra dictum, pergo.

Scipio Africanus ſuperior & M. Fuluius Nobilior Ennium Poetam, qui, ob trium linguarum peritiam tria ſe habere corda dicebat, vt Gellius, quique & reliquam populi Rom. hiſtoriam, ita & ipſorum res geſtas carmine (Seruius & Gellius annales nominant) pertractaſſet, ſummo amore ac veneratione proſecuti ſunt, ita quidem, vt etiam in Scipionum ſepulcro is conſtitutus eſſe exiſtimetur, quemadmodum eſt auctor Cicero. Nam Valerius, qui eadem habet, non obſcurum tota de re elogium addidit lib. 8. cap. 15.

Scipio Africanus poſterior, aui exemplum imitatus, habuit in magno honore Polybium hiſtoricum, à quo & Panætio Philoſopho etiam in literis informatus fuerat.

C. Marius ſepties Cos. & victorijs de Cimbris noſtris atq; Teutonibus nobilitatus, L. Plotium eximiè dilexit, cùm ea, quæ geſſiſſet, ingenio illius celebrari poſſe exiſtimaret. Eidem etiam Archias Poeta, quem Cicero defendit, charus fuit, quod adoleſcens Cimbricas res attigiſſet.

Q. Metellus Pius vſq; eò de rebus ſuis ſcribi cupiebat, vt etiam Cordubæ natis Poetis, pingue quiddam ſonantibus atque peregrinum, tamen aures ſuas dederet. Auctor eſt Cicero. Eidem familiariſſimus Archias fuit: nam tabulis huius Metelli comprobatum, teſtis eſt idem Cicero.

L. Sylla etiam mali cuiuſdam Poetæ ſedulitatem, qui epigramma in eum feciſſet, tantummodo alternis verſibus longiuſculis, haud aſpernatus fuit. Cùm enim hoc eſt au-

ctor

ctor ſubreciſſet, ſtatim ex illis rebus, quas tum fortè venderet, tribui præmium ſub ea conditione iuſſit, ne quid poſtea ſcriberet. Quod enarrans Cicero, de Archia addit: quid ille huius ingenium & virtutem in ſcribendo non expetiſſet? Tametſi Valerius lib. 8. cap. 15. tantæ Syllam arrogantiæ notârit, vt ad neminem animum direxiſſe dicat: cùm fortè omnem coram ſuis mentem omnes eſſe vellet. "

L. Lucullus in tanta apud Syllam admiratione fuit, vt is commentarios ſuos ipſi, tanquam rectius hiſtoriam compoſituro, inſcripſerit. Et conſtat quidem eundem cum Siſenna hiſtorico primum per iocum, deinde ... iò contendiſſe ſeu oratione ſeu carmine Latino Græcoue, vtrum ſors tuliſſet, bellum ſe ... Marſicum deſcripturum. Narrat autem Plutarchus, eredi orationem Græcam ſortitum, extante tunc hiſtoria Luculli de bello illo Græca. Cicero de eodem his verbis diſſerit. Cùm Lucullus, inquit, totum "
iter & navigationem conſumſiſſet partim in percontando a peritis, partim rebus geſtis "
legendis, ut Aſiam factus Imperator venit, cum eſſet Roma profectus rei militaris rudis. "

Cn. Pompeius Magnus qui omnium primus e tribus orbis partibus triumphos duxit, & ter iam Conſulatum Dictaturæ poteſtate geſſit, Theophanem Mitylenæum, ſcriptorem rerum ſuarum, inter intimos habuit, & in concione militum ciuitate donauit, proſecutus beneficium per ſe amplum etiam oratione accurata. Eidem quoq; amiciſſimus fuit L. Lucceius Hiſtoricus, vir Prætorius, & Cæſaris Dictatoris in Conſulatu competitor, quemadmodum legimus in epiſtolis Ciceronis ad Atticum.

Cæſar Dictator inter amicos fermè principe loco coluit Hircium & Oppium, hiſtoriæ ſuæ de re Gallica auctores: & illum etiam ad Conſulatum euexit.

Auguſtus Cæſar, præter C. Mæcenatem, qui cum Agrippa genero inter duces & conſiliarios præcipua apud eum dignitate & gratia floruit, quemque eius res geſtas deſcripſiſſe, Oracius & Seruius meminere, cum Liuium Hiſtoricum magni fecit, ſed vt per iocum ob immodicas Pompeii laudes prædicatas Pompeianum appellârit, tum vehementer delectatus fuit Nicolai Damaſceni, eidem Hiſtorici, ingenio: quippe a quo etiam mellitas placentas Nicolaos, quod nomen poſtea quoq; durauit, appellârit. Idem Caio F. Dionyſium Hiſtoricum adiunxit, & plurimum Virgilio, qui Æneide ſua Iuliæ familiæ conditorem Æneam celebraret, vel potius in perſona huius ipſum Auguſtum repræſentaret, deniq; Romanorum hiſtorias (vnde quidem Æneida veteres Geſta populi Romani appellaſſe, accepimus) paſſim immiſceret, detulit. Certe a Donato traditum eſt, nullius vnquam rei Poetam illum ab Auguſto repulſam tuliſſe, & propè centies ſeſtertium, id eſt 250000 coronatorum aureorum poſſediſſe. Eſt etiam de eodem memoria digniſſimus Taciti locus. Malo, inquit, ſecurum & ſecretum Virgilii ſeceſ- "
ſum, in quo tamen neque apud Diuum Auguſtum gratia caruit, neque apud populum "
Romanum notitia. Teſtes Auguſti epiſtolæ, teſtis ipſe populus, qui auditis in theatro "
verſibus Virgilii, ſurrexit vniuerſus, & fortè præſentem ſpectantemque Virgilium ve- "
neratus eſt, ſic quaſi Auguſtum. Hactenus Tacitus. "

Tiberius Cæſ. maxime curauit notitiam hiſtoriæ fabularis, vſque ad ineptias atque deriſum, vt habet Suetonius. Floruitque ſub hoc Imperatore Velleius Paterculus, præfectura equitum & quæſtura ab eo ornatus.

Veſpaſianus Cæſ. habuit in cariſſimis, ſummoq; honore, Ioſephum Hiſtoricum, & prædiis ac iure ciuitatis donatum diuerſari in ædibus paſſus eſt, quas antequam Imperator fieret, inhabitarat, deniq; etiam penſione annua honorauit. Eandem humanitatem de ſe filii & ſucceſſores, Titus & Domitianus, præſtitere. Nam ille de bello Iudaico hiſtoriam perè libris Ioſephi tantum voluit, ideoq; manu ſua ſubſcriptos in bibliotheca publicari iuſſit: hic vero præter honores, quibus conferendis & patrem & fratrem ſuperauit, etiam prædiorum immunitatem conceſſit.

Traianus Cæſ. Plutarchum, cuius tam de Philoſophia quàm de hiſtoriis diuerſa extant opera, dignitate Conſulari ornauit, edixitque, ne quiſquam Illyrici magiſtratuum aliquid abſque conſenſu eius ageret, vt Suidas.

Adrianus, Traiani ſucceſſor, dedit Arriano hiſtorico præfecturam Cappadociæ: ſaniſque e Suida conſtat, eundem ad Conſulatū euectum fuiſſe. Addit Spartianus, Adrianum Suetonio Tranquillo, cuius de duodecim Cæſaribus hiſtoria extat, epiſtolarum magiſtro (nos Cancellarium vocamus) vſum.

Antoninus Philoſophus Cæſ adeò antiquitatis ſtudioſus fuit, vt nemini eſſet Græcorum Romanorumve ſecundus, teſte Herodiano. Eidem hiſtoriam ſuam Iuſtinus inſcripſit, non tam, vt ipſe ait, cognoſcendi quam emendandi cauſa. Vnde familiariſſimum eum Cæſari fuiſſe, neceſſe eſt.

Alexander Mammeæ, princeps ingenio miti, ſed iuſtus, cum alios viros doctos, ne quid aſperum de ſe ſcriberent, vehementer coluit, & menſæ aſſeclas habuit, tum inprimis hiſtoricos ſuſpexit. Locus ea de re Lampridij ita ſe habet. „Fuit ei conſuetudo, vt ſi „de iure aut de negotijs tractaret, ſolos doctos & diſertos adhiberet. Si vero de re militari, „milites veteres & ſenes, ac bene meritos, & locorum peritos, ac bellorum & caſtrorũ, „& omnes litteratos & maximè eos, qui hiſtoriam nôrant, requirens quid in talibus „cauſis, quales in diſceptatione verſabantur, veteres Imperatores, vel Romani, vel exterarum gentium feciſſent. Hactenus Lampridius. Obtinuit etiam Alexandri beneficio Conſulatum Dion Caſſius Hiſtoricus: quippe quem cum ipſo Alexandro geſſit anno V. C. DCCCCLXXXI.

Zenobia, quæ à mariti Odenati obitu imperium contra Galienum inuaſit, & illuſtrem hoſtis Aureliani commendationẽ promeruit, hiſtoriæ Alexandrinæ atq; Orientis tam pennam fuit, vt in compendium redegerit, Latinam autem Græcè legerit.

Tacitus Cæſ Cornelium Tacitum, ſcriptorem hiſtoriæ Auguſtæ, quod parentem ſuum eundem diceret, in omnibus bibliothecis collocari iuſſit: & ne lectorum incuria deperiret, librũ per annos ſingulos decies ſcribi publicitus iuſſit, & in bibliothecis poni.

Iulianus Cæſ Victorem, ſcriptorem Hiſtoricum, apud Sirmium viſum, Pannoniæ ſecundæ conſularem præfecit, & honorauit ænea ſtatua, virum ſobrietatis gratia multiplicandum, multo pòſt vrbi præfectum, vt ſcripſit Marcellinus lib 21.

Valens, Valentiniani frater, atque in Imperio collega, ab Eutropio conſcribi Romanæ hiſtoriæ epitomen curauit.

Theodoſius primus multam in lectione hiſtoriæ operam poſuit, vehementer facta veterum ſuperba, crudelia, infeſta, execratus, vt Victor. Idẽ Honorium F. apud Claudianum ad ſimile ſtudium his verſibus inuitat:

Interea Muſis, animus dum mollior, inſtes,
Et quæ mox imitere, legas, nec deſinat vnquam
Tecum Graia loqui tecum Romana vetuſtas,
Antiquos euolue duces. ——

Zenonis Cæſ temporibus Theodoricus cognominatus Veronenſis (vulgò de Berna) gente OſtroGothus, victo & cæſo Odoacro, rege Rugorum & Herulorum, Italiam cum vrbe Roma occupauit. Enituit autem cum alijs ſummis virtutibus, tum ab antiquitatis & hiſtoriarum ſtudio non alienus fuit. Nam iuſſu eius Caſſiodorus Conſules ſuos digeſſit. Et notæ ſane dignitates Caſſiodori, quas & antè conſecutus fuit, & deinde poſſedit. Etenim vt cæteras reticeam, Conſulatum ſolus geſſit anno V. C. MCCLXIX.

Iuſtinianus Cæſ præcipuum copiarum Ducem Beliſarium habuit. Is rurſus Procopio hiſtorico & notario & conſiliario vſus fuit.

Carolus Magnus, vt mirificè ſtuduit lectioni librorum Auguſtini, ita præcipuè ijs delectatus eſt, qui de ciuitate Dei inſcripti ſunt. Idem hanc ſummam diligentiam adhibuit, vt vel inter cœnandum prælegi ſibi hiſtorias, & antiquorum regum geſta, voluerit. Nec minus in vniuerſam patriæ hiſtoriam conſuluit. Nam barbara & antiquiſſima carmina, quibus veterum regum actus & bella canebantur, ſcripſit, memoriæq; mandauit, teſte Eginharto, qui alumnum ſe Caroli profitetur, & tam cum illo quam cum liberis amicitiam prædicat. Habet etiam de Paulo Warnefrido (vulgo Diaconum vocant) rerum Longobardicarum ſcriptore, Sabellicus, cum captus cum rege Deſiderio à Carolo eſſet, ſtatim libertate donatum fuiſſe, & quamdiu in fide manſerit, ſummæ beneuolentiæ officijs cultum.

Fridericus I. cognomento Barbaroſſa, Othoni, Epiſcopo Friſingenſi, munificus ad rerum geſtarum deſcriptionem adiumenta ſubminiſtrauit.

Sigiſmundus Cæſ. audire ſemper hiſtorias legi, & conuerti Ammianum primus Arrianum in Latinam linguam curauit.

Maxi-

Maximilianus I. omnium gentis noſtræ ſcriptorum de ſedula & accurata hiſtoriarum lectione commendationem meruit. Cuius illi ut a Philippo Melanchthone declamat. Tom. 2. Stabium ſe narrantem audiuiſſe, eidem Imperatori fuiſſe in animo, certis hominibus doctis mandata dare, ut collectis undique Germaniæ Chronicis, quia alius alia annotaſſet, ex fragmentis illis Germanicam hiſtoriam integram, quantum fieri poſſet, componerent. Sed vel occupationibus impeditum, vel quia non ſatis idoneos homines reperiret, quę quidem vacui fuiſſent, reperiret, inceptū omiſiſſe. Sane exemplum eius multum cum etiam apud cæteros principes valuit. Et conſtat, illuſtri dignitate, fide, gratia, inter aulicos & Conſiliarios eius floruiſſe Cuſpinianum, cuius de Conſulibus Rom. & Auſtria hiſtoria extat, & Bilibaldum Pyrckamerum & ipſum hiſtoricum.

Carolus V. præcipuè Thucydidis lectione delectatus eſt, & plurimum Paulo Iouio detulit.

Ferdinandus Cæſ. ad hiſtoriarum ſcriptiones Lazij & Langi opera uſus eſt.

Apud Maximilianum II. in ſumma gratia ac dignitate Richardus Strenius, gentis Auſtriacæ Baro enituit & hodie etiamnum Sambucus Pannonius ſuperſtes eſt.

Sed nec alij de externis regnis hic omittendi erant, in quibus faciles principes Alfonſus Aragonum, & Matthias Huniades, Vngarorum, reges. De illo paulo fuſius explicare viſum fuit. Etenim ut Alexander Homeri Iliadem, ſic Alfonſus Liuij hiſtoriam ſemper comitem habuit, & Laurentium Vallam, qui apud ipſum exularet, mirifico ſtudio complexus fuit, atq; ut Herodotum & Thucydidem, è quibus cordis de Perſarum & Græcorum hiſtoriç differentem cum ſumma admiratione audiſſet, in Latinā linguam cōuerteret, perfecit. Idem tantum literis detulit, ut clypeo & ignis ſuis librum appinxerit: cum gloriaretur, nullos ſe habere meliores conſiliarios quam mortuos, hoc eſt, libros. Interrogatusq;, utrum plus libris aut armis debere ſe exiſtimaret, libros prętulit: quippe e quibus arma armorumq; uſum ſeſe diſcere affirmaret. Denique cū æger aliquando lecto decumberet, & lectione Curtij de rebus geſtis Alexandri Magni ita ſe oblectaſſet, ut animi & corporis languentis collapſas vires reficiſſe ſentiret, exclamauit, non eſſe in Hippocrate vel Galeno ſaniorem medicinam, ſuauioremq; curationem. Matthias verò Rex cum alijs partibus rem literariam iuuit, tum ita ſeſe hiſtoriarum lectioni dedidit, ut ex Græca lingua multa in Latinam transferri ſui uſus cauſa curarit. Eiuſdem munificentia ad Vngaricæ hiſtoriæ tractationem & Callimachus Experiens, vero nomine Philippus, editus Geminiano Hetruriæ oppido, tum exul (nam Pauli II. Pontif. ſeuitia Roma pulſus, a Caſimiro, rege Poloniæ, Alberto F. præceptor datus, poſteaquam clades Moldauicæ, quod nobilitatem ob contumaciam obſectam hoſti ecoluiſſet, habitus autor fuit,) & Antonius Bonfinius pellecti ſunt. Nec deeſſent, quæ præterea tanquā emblemata, de Germaniæ, Galliæ, Italiæ, Britanniæ etc. gentis, non diſſimilis ſtudij, exemplis adijcerem. Sed hoc nil inter ... & breuitatis ſtudium noſtrum prohibet. De Gallicis tamen indicandum putauimus, apud Ludouicum XI. perquam gratioſum fuiſſe Philippum Comminæum, hominem Belgam e Flandria, cuius commentarios Gallica lingua conſcriptos Sleidanus Latinos reddidit. Et Franciſcus I. cùm doctrinarum omnium appetentiſſimus eſſet, ita quidem, ut magnis ſumtibus per Italiam & ipſam Græciam aleret, qui veterum auctorum ſcripta conquirerent atq; deſcriberēt, & bibliothecam inſtrueret ampliſſimam, quæ libros aliquot poſtea inſignes dedit: etiā hiſtorias magno ſtudio legit, & na legit, ut neq; a menſa vel prandeos vel cœnans de his colloquia excluderet, & accuratè cum ipſe diſſereret cum alios, qui aliquid attuliſſent in medium, attentè audiret. Noretur & in Britannis perquam inſigne ſtud. de Eduardo VI. neq; omittantur pauca nonnulla de Germanię noſtrę principibus. De Eduardo res ita ſe habet. Eratille, ubi vitam finijt, circiter annorum ſedecim adoleſcens. Sed in ea ætate præter patriam linguam & Latinam & Græcam & Gallicam didicerat, & doctis omnibus, Germanis, Italis, Gallis, Scotis, Hiſpanis, Polonis hoſpitium dabat atq; patrocinium. Conſtat eundem ſtudioſiſſime hiſtorias legiſſe: & traditum eſt a nonnullis, inde Northumbriæ Ducis, a quo tabeſco veneno ſublatum ſuſpicio fuit, in eum odiū, ſeu quandam occultum metus ..., extitiſſe. In Germanis principibus eſt quod de Auentini Annalibus vehementer Gulielmo & Ludouico, Bauaris, debeamus. Nec minor de Saxonica hiſtoria Fridericum Sapientem Electorem cura tetigerat. Sed perfecere de-

mum rem illi Mauricius & Auguſtus, fratres atq; Electores, uſi opera Georgij Agricolæ & Fabricij. Prædicatur etiam Philippi Palatini Elect. in hiſtoriarum cognitione cōparanda ſtudium mirificum. Quæ de re cum Philippi Melanchthonis aliquot in locis & Caſpari Hedionis hiſt. Eccl. lib. 12. cap. 4. expoſitiones in medio ſint, inde peti omnia ſatius fuerit. Nec ſuis hac parte illuſtriſſima familia Brandeburgica caret. De quibus pro dignitate hic diſſeratur, iterum argumenti ratio prohibet. Vnum id addo, documenta quæ de his exemplis, vel ideo illuſtrioribus, quo maior eorum, a quibus profecta, dignitas, cæteri Principes captant, eſſe plurima. Sanè quod hiſtoria Sleidani tradita eſt, Germaniam hodie familias haſce tres, Bauaricam, Saxonicam, Brandeburgicam ſecundō Auſtriacam præcipuas atque adeo potentiſſimas habere, id neminem eſſe opinor, qui inficiari auſit.

Quin & ſi nec reſpub. illuſtriores parte hac laude ſua fraudandæ, nota quidem, vt cæteros taceam, de Sabellico, & Petro Bembo, edito genere patricio, & a Leone X. inter purpuratos Sacerdotes (vulgò Cardinales vocant) lecto, Venetorum prudentia ac diligentia. Nam vtriq; Senatus decreto ſcribendæ hiſtoriæ Venetæ munus impoſitum fuit. Ac Bembus id de ſe obiter retuliſſe contentus fuit. Sabellico annuum trecentorum aureorum ſtipendium conſtitutum, Iouius memorat.

Cæterum liquet iam hinc tertium, idq; luculentiſſimum, de Hiſtoriæ dignitate argumentum. Cum qui nō ſolum comprobarint, ſed etiam litteris mandàrint, ipſos ſummos omnium ætatum monarchas, Reges & Principes reperiamus.

Libet nunc partes diſciplinæ iſtius perſtringere, vt hinc poſtò planum fiat, è qua plurimum commodi expectandum ſit. Nominant autem has Euſtathius, Dionyſij interpres. [illegible] Et Polybius alibi [illegible] primas defert. Ego de poſteriore aſſentiri malim. Eſt enim hæc, quæ reliquas omnes illuſtret, & ſine qua illæ ferme fructum nullum præbeant. Neq; hic nudas familiarū delineationes aut nomenclationes quaſdam intelligimus, ſed additas perſonis cōuenientes rerum geſtarum deſcriptiones, cum diſcreta temporum, quibus quæq; floruit, indicatione, planeq; quaſdā quaſi [illegible]. Vnde iam noua [illegible] ſeſe [illegible] exerit. Quē enim fugit in hiſtorijs potiſſimum de perſonis, quæ res geſſere, agi, has autem rurſus familijs diſcerni oportere? Et certe quidem cum ſecundum cœleſtis doctrinæ veritatem, & Eccleſiæ conſeruationem, ſint habeanturq; bona, quibus mortalium felicitas comprehenditur atq; conſtat, præcipua, Imperia & artes, etiā familias, quæ vtraq; condiderunt, illuſtrarunt, propagarunt, non negligendas, ſed ſummo honoris cultu afficiendas, non poteſt non apertum omnibus eſſe. Fit autem iſtud eo pacto rectiſſime, ſi earū obſequio & memoriæ ſtudeamus, hoc eſt ortum, incrementa, interitum inueſtigemus aut inueſtigata cognoſcamus. Habent enim ſemper vt ipſa imperia, ita & familiæ, ſuas quaſi periodos, fataleſq; vices, ſeu vt Quintiliani verbis vtar, initium, incrementum, ſummam. Nec poteſt non talis cognitio vt principibus, qui q; alij reip. clauum tenent, iucundiſſima, ita omnibus vtiliſſima eſſe. Sanè ſi rectè rem æſtimemus, etiam ipſum Nobilitatis decus hoc quaſi fundamento nititur. Eſt enim illa, ſi Ariſtoteli credimus (nam ad amuſſim iſta hic diſceptari nec debebàt, nec poterant) vetuſtas & integritas generis, ſeu parta maiorum in rempub. meritis, ac propagata dignitas.

Verùm hic neceſſario adijciendum erat, quid præſtari ab eo conueniat, qui cū fructu aliquo & ſuo & aliorum tractare [illegible] ſtudeat. Ergo vt rem in pauca conferamus, præcipuū opus ſit erit attenta penèq; religioſa totius antiquitatis, cuius fundamentum facto hiſtoriam Biblicam, inueſtigatione, & iugi veterū monumentorū lectione. Nam qui hunc laborem ſubterfugit, & antiquitatem tanquā per tranſennā aſpicere, neq; in ipſa penetralia progredi velit, hinc longe faceſſat, aut ſolidum fructum expectare deſinat. Nec fieri poteſt, vt qui alias ingredi vias tentauerit, nōn in ſalebras & anfractus incidat, & denique vel in horridas eſqua & mandras, vel periculoſiſſimū præcipitium perducatur. Sanè Philippi Melanchthonis, ſummi atq; optimi viri, quemadmodū prædicabat eum Camerarius, communiſq; præceptoris noſtri, vt Glandorpius nominabat, ac multo maximæ partis litteratorum hominum parentis, vt in quadā epiſtola Iohannes Sturmius, ad hunc ipſum Glandorpium vſurpatum veluti apophthegma quo infiniti laboris eſſe affirmabat, familias ſcribere, in medio eſt. Et requirere ad eandem operam Came-

rarius

ratus ſolebat non ſolum ingenij acumen, ſed temporis quoq; lõgitudinem & induſtriæ laborem. Neq; plurimorum clam ſunt, qui abſta, quam diximus, via declinantes, etiam fortunam eandem experti ſunt, hoc eſt ... magis obſcurati quam illuſtrati, tam vetera quam recẽtia exempla. Nam vt ne hoc etiam quenquam perturbet, nequaquam iſtud genus hominum primum noſtra ætas vidit, ſed etiam antiquitas tulit. Atq; operæpretiũ factum videbamur, ſi cuiuſdam velut cautionis loco pauca de ijs hic diſſereremus. Satis autem conſtat, maxime iſtius quaſi noxæ reos Poetas, niſi forte quis illos ea licentia excuſandos exiſtimet, de qua ita Ouidius cecinit

Exit in immenſum fœcunda licentia vatum,
Obligat hiſtorica nec ſua verba fide

Et Socrates apud Platonem aſſerit, ... Hos magna turba ineptorum hiſtoricorum, & incauta quorundam ambitio, ſequitur. Nec enodare ſingula, nec de omnibus omnia libet. De hiſtoricis id genus notetur locus Plutarchi e Clodij cuiuſdam temporum indice. Clodius, inquit, antiquos iſtos temporum commentarios oſtendit in Gallica vrbis calamitate periiſſe: eos autem qui nunc extant, compoſitos eſſe ab alijs, qui in gratiam certorum virorum generi eorum in præcipuas familias, maximeq; inſignes, nulla omnino ratione ad eos pertinentes, ingeſſerunt. Hactenus Plutarchus. Legimus etiam de C. Iulio Cæſare, quod originem familiæ ſuæ a Venere, quam templo honoratam genitricem cognominauit, repetierit ... eandẽ lib. 8. epiſt. Ciceronis, qui totus M. Cœlij eſt, inuenias quoq; poſt in apud eum ſcriptores, qui ſub ſucceſſore Auguſto floruere. Iã ſatis cõſtat, ſacra Veneris tanti e Iuliæ propria fuiſſe, vt Solis Aureliæ, Ditis patris Valeriæ, & alia alijs Magis aut minuere, quod Suetonius habet, Galbam videlicet, qui poſt Neronem imperauit, genus ... illa Paſiphae, Minois Cretenſis coniuge, ... voluiſſe, haud dubie nulla alia ... cauſa, quam vt ſaltem vetuſtatis opinione plus ſibi ſuisq; dignitatis conciliaret. Iam & ſub Veſpaſiano inuentus, qui Flauiam familiam, qua Imperatoris ... Reatinos, comitemq; Herculis, cuius extaret via ſalaria monumentum, referret. & alius ſub Auguſto, qui Vitelliam gentem, qua ... barbatoq; Vitellius, Veſpaſiani anteceſſor, procreatus fuit, a Fauno rege Aboriginum, deriuaret. Quanquam vero poſtremam hanc ſententiã Suetonius in medio relinquit, tamen de Veſpaſiano, qui æque prudentiſſimus eſſet ac veriſſimus, adijcit, etiam turpem adulationem, ſtolidamq; audaciam, vltro triſſiſſe, indigenaq; origine contentum fuiſſe. Nec diſſimilem in Auli cla ... de Stabij, Auſtriacæ familiæ originẽ a Iapheto, Nohæ F. deducẽtis, refutatus ineptijs a Maximiliano I. Cæſ. retulit hiſtoriam Cuſpinianus. Quæ etſi ſtylo & orationis genere negligentiore expoſita, per ſe tamen memorabilis ſit, hic eam de verbo ad verbum aſcribo. Andiui coram, loquẽt Diuum Maximilianum ſæpius loquentem cum Stabio: Tu me ex area Nohæ ducis? & ſtemmatis originis meæ auctorem tribuis Iaphet, tertium ſcilicet Nohæ F. qui pudenda patris detexit? quaſi ex radice non bona, poſſit produci ſtipes bona & fertilis, cum tamen mala arbor non quam bonum producat fructum? Erubuit Stabius acute Diuo Cæſari multis aulicis aſtantibus reſpondiſſe (nam haud vulgariter amabatur a Cæſare, quod omnibus conſtat, & compertum eſt) tamen Cæſar poſtea dixit: Caueas hanc ignominiam mihi & poſteris meis inurere, qui mihi naſcentur, & alij externa lingua ſubſannabũt. Hactenus Cuſpinianus. Ac certe quidem quam veteres iſti longe adhuc craſſius, & quod minus, tota via errarũt, ſeu plane aues ſectati ſunt, ſecundũ Venuſinum Poetã, ex recentioribus & paulo ſuperiorũ temporũ ſcriptores nonnulli. Etenim vt gentibus & nationibus ipſis, ita & familijs temere nulloq; vel argumento, vel probabili ſaltem cõiectura, origines tũ Troianas tũ Romanas, & neſcio quas alias, affinxere. Exempla, niſi qui monumenta ipſorũ nõ viderit, præterire neminẽ poſſunt, quę vt de gentibus accumulanda hic nõ erant, ita de familijs vnũ atq; alterũ ſaltẽ tã ex noſtris, hoc eſt Germanicis, quàm ex Italicis hiſtorijs ſubijcere viſum fuit. Celebrantur autem in veteribus Germanicæ ſtirpis atq; originis familijs præcipue Merouingi & Welfi: & illi ſiue Priami Troiani, hi Catilinæ dici cenſentur. Quid hac re dici vel ineptius vel incogitatius potuit? Vt enim duce Æneæ de alijs in Europã atq; Italiã Troianos non negemur, quid hoc omniũ ad noſtras gentes? præſertim cum Francorum (in his enim Merouingi primi rerũ potiti ſunt) populus & nomen

multo poſt innotuerit. Altera de Welfis opinio non gloriam, ſed probrum ac manifeſtā infamiam habet. Nā quod Catilinæ genus, qui mores, quæ ſtudia fuerint, ſatis ſuperq; cùm è cæteris Romanis ſcriptoribus, tum e Cicerone & Saluſtio cognoſcitur. Et certum eſt e Taciti hiſtoriarum lib. 3. & alijs, veterem Romanam nobilitatem, partim inteſtinis & plus quam ciuilibus bellis iſtis, partim Imperatorum ſæuitia exſtinctam. Quæ autē huic quaſi ſuffecta ſunt, qui illis cenſeri haberiq; debeat, non obſcure Plinius demonſtrat. recitatq; mores huius nequaquā probatos Marcellinus lib. 28. De Italis certe omnino hic tantum Eſtenſes & Columnios: quorū illos plerīq; ab Attijs, hos a Camillis Romanis deriuant. Ego contra Eſtenſibus Longobardicam ſtirpem aſſero: nec improbarim de Columnijs quorundā ſententiam, pertinere genus horum atq; originē ad Welfos. Neq; enim vt Longobardorū, ita & aliarum gentium noſtratum in Italia imperia obſcura ſunt: a quibus occaſione ſta, quæ nūc ibi reliqua eſt, nobilitatem conditā, quod dubitemus cauſa nulla eſt, & ſatis ex ipſorum Italorū teſtimonijs liquet, ſatis etiam quadam ad me epiſtola de ſua & maiorū e Saxonica domo origine demōſtrauit Alfunſus Carretus, Marchio Finarij. Enimuero poſſident Eſtenſes bona ex parte auitas ſedes etiamnum: & connubijs Bauaria & Saxonia potitæ, deinde familiā Ducū Brunſuicenſium & Luneburgenſium propagārunt. Conſtat etiam Columniæ ſtirpis Principes Germaniam ceu poſtliminio repetijſſe: a quibus hodie ſuperſunt & illuſtriſſimorum Electorum ac Marchionum Brandeburgicorum domus, & Comites Zollerani in Sueuia.

Sed hæc per quandam veluti digreſſionē expoſita, pergo iam ad ea, quæ ad τὴν γενεαλογίαν pertinere videntur propius. In quibus & vetuſtatem & dignitatem huius tractatus literarum auctoritas commendat. Has enim diligenter atq; accurate origines & ſtirpes explanare, neminem niſi in lectione earū plane hoſpitem, fugere poteſt. Introductaq; de eo exemplo illuſtri ſane perquam laudabilis apud Iudæos conſuetudo, vt familiarum deſcriptiones in ſanctis Hieroſolymitani adyto aſſeruarentur, nexis tamen etiam de extraneis gentibus quibuſdam veluti inſtrumentis. Ac perdurâſſe quidem eandem conſuetudinem ſeculis benè multis, hoc eſt, vſq; ad Herodis Magni regnum, accepimus. Is enim cum Idumæus &, quemadmodū pleriq; tradidere, omnino deſpicatæ originis eſſet, ne ea nouitas contemtui ſibi pareret, monumenta illa flammis abſumſit. Quanquā verò ad iſtud tantum tamq; ingens damnum cauendū, hanc aliqui prouidam curā adhibuerât, vt domi libros nonnulli exſcriptos haberent, pleriq; etiam è memoriæ theſauris repararent, reſtitui tamen res in integrū nunquam potuit. Nec dubium eſt, inde quæſtionū diſputationumq; nugas extitiſſe, quas genealogiarū mentione taxat tam ad Timotheū quàm ad Titum ſcribens Paulus Apoſtolus. Nam damnari ab eo eruditam atque hiſtoricam familiarum inueſtigationem, id de ſanctiſſimo Apoſtolo, præclareque etiam in bonis literis erudito, ne in mentem quidem venire, niſi penitus excordi & veſano poteſt. Ac perſentiſcimus nos vel hodie eius iacturæ incommodū. Inde enim diſcrepantium illarum opinionum de genealogia Chriſti pugna extitit. Quæ vt componi poſſit, atque adeo grauiſſimis de cauſis debeat, alibi a nobis demonſtratum eſt.

Apud Græcos τῆς γενεαλογίας principes Poetæ attigere, ſed nimio illo fabularum ſtudio haud ſatis feliciter. Debemus tamē plurimum Homero. Et meminerimus quod de tota Græca gentis hac parte nauata opera ſcripſit in Arcadicis Pauſanias: Sunt ſane, inquit, Græcorum ſcripta cum in cæteris, tum in ijs maxime, quæ ad gentilitates pertinēt, inter ſe diſſidentia. Hactenus Pauſanias. Quod vt aucteriſſime demus, atq; adeò nos dare oportet, ita ſtudium in Græcis familijs explorandis nequaquam inde labefactatur, multoq; minus ipſum τὴν γενεαλογίαν impugnatur. Et quam omnino diſciplinam proferas, quæ τῆς ... careat? Sanè & Oracius cùm Telephum quendam delectari a Genealogijs videatur, alibi tamē & Ælium Lamiam vetuſto Lamo, & Mæcenatem atauis regibus, editos ait. Quia autem non ſolum dulce, ſed etiam cum fructu non pœnitendo coniunctum eſt, eos, qui in genealogijs operam poſuere, non ignorare breuiter hîc, qui in eo genere tam apud Græcos quàm apud Romanos, denique etiam in noſtra gente, hiſque noſtris temporibus, claruere, vel auctorum monumentis celebrantur, ſubijcio.

Antiquiſſimus omnium poſt Poetas nominatur Acuſilaus Argiuus, oriundus Cercade vrbe in confinio Aulidis. Qui ad Poetæ Heſiodi genealogias emendandas animum appulit, quemadmodum auctor eſt Ioſephus lib. 1. contra Apionem. Addit his

Suidas,

Suidas, ex æneis tabulis, quas pater ipſius, quendam ædium ſuarum locum fodiens, reperit, eum genealogias deſcripſiſſe.

Hellanicus poſt Acuſilaum ſcribere genealogias aggreſſus eſt, & ita aggreſſus eſt, vt dum limam & emendationem profiteretur, ab acri Acuſilai inſectatione non abſtinuerit.

Polycrates Sophiſta celebratur vt in Genealogijs verſatus ab Iſocrate in laudatione Buſiridis.

Aſius citatur ſæpiſſimè à Pauſaniæ commentarijs.

Hecatæus, qui cum Cadmo primus hiſtoriam ſoluta oratione edidit, memoratur inter genealogiarum ſcriptores à Stephano.

Suidas ab eodem Stephano nominatur.

Simonides poſterior, cognomento Melicertes, ſcripſit tres genealogiarum libros.

Sequuntur hos Epimenides duo, Pherecydes Athenienſis, Philiſtus, qui Laertij & Suidæ mentione referuntur.

Philoxenus Æacidarum genealogiam carmine deſcripſit, vt Suidas.

Pollio hanc vtilem operam præſtitit, vt tam Barbarorum quam Græcorum, qui ad Troiam militarunt, genealogias contexuerit, teſte eodem Suida.

E Romanis ſcriptoribus primus, quantum mihi conſtat, genealogias attigit Varro ille πολυγραφώτατος, exquiſitiſsimiſque laudibus ab Auguſtino lib. 6. de ciuitate Dei cap. 2. celebratus. Explicauit autem de familijs Troianis, vt Seruius. Nam grauior auctor Plinius libro 35. capite 2. non parum diſcrepans, & omnia ad Romanam hiſtoriam accommodans, ſeptingentorum illuſtrium & nomina & imagines inſeruiſſe voluminibus ſuis, ait.

Fecit non minus, aut etiam longè maius, operæpretium T. Pomponius Atticus, ad quem extat epiſtolarum Ciceronis volumen. Sic enim in eius vita Cornelius Nepos. Moris, inquit, maiorum ſummus imitator fuit, antiquitatiſque amator, quam adeo diligenter habuit cognitam, vt eam totam in eo volumine expoſuerit, quo magiſtratus ornauit. Nulla enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illuſtris eſt populi Rom. quæ non in eo ſuo tempore ſit notata. Et, quod difficillimum fuit, ſic familiarum originem ſubtexuit, vt ex eo clarorum virorum propagines poſsimus cognoſcere. Fecit hoc idem ſeparatim in alijs libris, vt M. Bruti rogatu Iuniam familiam à ſtirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans, qui à quoque ortus, quos honores, quibuſque temporibus ceperit. Pari modo Marcelli Claudij de Marcellorum, Scipionis Cornelij, & Fabij Maximi Fabiorum & Æmiliorum. Quibus libris nihil poteſt eſſe dulcius ijs, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum virorum. Hactenus Nepos, qui paulo poſt ſubijcit, nullum temere intercesſiſſe diem, quo Auguſtus Cæſar non ad eum ſcriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret. Meminit eiuſdem operæ Cicero in Oratore. Quem & ipſum locum ſubijcere viſum fuit. Cognoſcat, inquit, Orator rerum geſtarum & memoriæ veteris ordinem, maximæ ſcilicet noſtræ ciuitatis, ſed & imperioſorum populorum & regum illuſtrium. quem laborem nobis Attici noſtri leuauit labor, qui conſeruatis notatiſque temporibus, nihil cum illuſtre prætermitteret, annorum ſeptingentorum memoriam vno libro colligauit. Neſcire autem, quid antequam natus ſis, acciderit, id eſt ſemper eſſe puerum. Quid enim eſt ætas hominis, niſi cum memoria rerum veterum cum ſuperiorum ætate contexitur? Commemoratio autem antiquitatis, exemplorumque prolatio, ſumma cum delectatione & auctoritatem orationi affert & fidem. Hactenus Cicero. Porro autem facile vt credam, inducor, ex hac Attici hiſtoria petitas de Papirij & Portia familia expolitiones, quas habent Cicero epiſtolarum ad familiares (ſic enim recte quidam inſcribunt) lib. 9. & Gellius lib. 13. cap. 18. vbi quidem etiam commentariorum librum de familia Portia citat.

Meſſala iam ſenex volumina de familijs condidit, vt meminit Plinius lib. 35. cap. 2.

Hyginus, Auguſti Cæſ. libertus, nominat genealogiarum libros ſuos de ſignis cœleſtibus lib. 2.

In noſtra gente, vt & in alijs pleriſque, etiam antequam ſuus literarum ſtudijs nitor rediſſet, tentarunt quidem τὸ γενεαλογεῖν multi, ſed eo tractatu atque euen-

tu, vt magis fumum ex fulgore, quam è fumo lucem dederint, ſecundum Oracium. Eſt tamen eum primum memorabile exemplum Othonis, Epiſcopi Friſingenſis, Diui Leopoldi, Auſtriæ Principis F. & Leopoldi II. Ducis Auſtriæ, Diui nepotis, quod retulit Lazius. Hic enim, quemadmodum idem loquitur, generis ſui genealogias ex ſo ſtilo dictionis poſteris reliquere.

Patrum noſtrorum memoria conatus etiam eſt aliquam [illegible] lucem Anthropologia ſua afferre Volaterranus. Nec diſſimile Boccatij ſtudium fuit.

Hac noſtra ætate de Romanis familijs operæprecium fecere illuſtris Baro, Richardus Streinius Auſtriacus, & Iohannes Glandorpius Monaſterienſis. Atq; illius quidem ſtemmata doctiſſimorum virorum elogijs celebrata extant. Huius non niſi de Antonia & Iulia familia commentarij in lucem prodiere, cæteris hactenus ſuppreſſis. Quæ res ſtilo eius æ eſſet, non ſemel ei adhortatores fuimus. Nam quales credi oporteat, de publicatis, quibus nihil potest eſſe perfectius, planum fit. Peculiariter autem Cæſarum Romanorum familias, quibus multa, quæ ad exquiſitam antiquitatis cognitionem pertinent, inſerta ſunt, dedit Onuphrius Panuinius. Et eſt quod eiuſdem operæ de aliquot aliorum regnorum familijs debeatur. Neque enim omne tulit punctum, vt cum Oratio loquamur, ſed eſt vbi fides aliquando labaſcat.

Cæterorum regnorum & Imperiorum familias recognitum à Philippo Melanchthone Carionis Chronicō atting ipoſt quam explicauit. Verum de Germanicis opera Peuceri, qui pleraq; omnia à Seldio Iureconſulto, duorum Imperatorū, Caroli V. & Ferdinandi ſtatrum, Procancellario, accepiſſet, inſignis eſt. Neq; nihil Chytræi Chronologiæ debemus. Quæ præterea aduerſis de familijs etiam diuerſis edita ſunt, ſingulatim hic enumerentur atq; cenſeantur, inſtituti noſtri nō eſt. Et pleraq; eiuſmodi ſunt, vt iudicium omnibus in proclivi eſſe oporteat. Sunt etiam noſtra [illegible] in medio. Quæ vtinam elaborare aliquando, ac de toto argumento illo [illegible] liceat, vt ad Germanicam hiſtoriam, quam metam nobis deſtinauimus, procedere commodius poſſimus. Studium quidem, quod ſæpe à nobis deſiderimus, & in laboribus difficillimis exanclandis aſſiduitatem, nunquam defugiemus.

Porro autem cūm non poſſit non de ſummorum monarcharum atq; Principū exemplis plurimum [illegible] commendationis accedere, neque ea hic mentio prætermitti debebat. Ac manſit quidē iſta præcipuē Romanis Imperatoribus laus. Neq; enim interea, eaq; de cauſa ij, quos ſupra ex optimatibus nominauimus, Meſſalas dico, & ex Nepote Brutos, Marcellos, Fabios, & in noſtra gente Friſingenſem & Leopoldum Auſtrium, excludendi ſunt. Quare antequam eo progrediamur, viſum fuit inſignem illum è Plinio lib. 35. cap. 2. locum, quo laudatiſſimi exempli commune quoddam Romanorum in nobilium familiarum memoria conſeruanda ſtudium demonſtrat, hic inſerere. „ Apud maiores, inquit, imagines in atrijs erant, quæ ſpectarentur, non ſigna externorum artificum, nec æra aut marmora. Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebantur armarijs, vt eſſent imagines, quæ comitarentur gentilicia funera, ſemperq; defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat, populus. Stemmata vero lineis diſcurrebant ad imagines pictas. Tablina codicibus implebantur, & monumentis „ rerum in magiſtratu geſtarū. Aliæ foris & circa limina animorū ingentiū imagines erāt, „ affixis hoſtium ſpolijs, quæ nec emtori refringere liceret, triumphabantq; etiam domi- „ nis mutatis ipſæ domus, & erat hæc ſtimulatio ingens, exprobrantibus tectis, quotidie „ imbellem dominum intrare in alienum triumphum. Hactenus Plinius. Nunc ad Imperatores genealogiarum ſtudioſos, redeo: e quibus principe loco Adrianus celebratur. Secundum ab eo vt cæteris plurimis in rebus, ita & familiarum veterum cognitione fecit Valentinianum I. Sex. Victor. Sed facile vtriq; palmam eripuit e noſtræ gentis Imperatoribus Maximilianus I. Nam vt ipſum hiſtoriarum ſtudium in Germania excitauit, ita per Iohannem Stabium, Iacobum Manlium & Ladiſlaum Suntheimium præſtitit, vt Germanicorum Principum familijs tandem ex hiſtoriarum monumentis lux redierit, cum antea profunda omnia barbarie obruta eſſent atque ſqualerent. Et conſtat, ab eodem Imperatore cum in hos viros ſumtus in familiarum inueſtigationem ſumtus ingentes factos. Fuit poſtea non diſſimile e filio Philippo nepotis Ferdinandi Cæſaris ſtudium. Et ſunt quidem Lazij, Medici & Hiſtorici, commentarij, vt de

familia

familia Auſtriaca, ita & de migrationibus gentium in medio de quibus præſtitoq; in his opera, quid ſentire doctos conueniat, a me hîc inculcetur, opus non eſt. Faciocq; de tota hac orationis noſtræ parte, quam προκατασκευὴν deſtinatam volebamus, finẽ, item poſtremo cuiuſdam veluti corollarij loco ex multis, quæ dicenda reſtarent, quam breuiſſimè, craſſaque Minerua, adiecturus, vt ſcribenda Hiſtoria ſit, quæque pericula adire ferè hiſtoriarum ſcriptores ſoleant: denique etiam quod fabularum in hiſtorijs credi principium poſſe videatur.

Præcepta de Hiſtoria ſcribenda varia, eaq; accurata, habent Polybius & Cicero & idem multi ex recentioribus argumentum ex profeſſo tractaruot. Vnum è Ciceronis libr. de legib. repeto: Hiſtoriã nec inſtitui poſſe ſine præparato ocio, nec exiguo tempore abſolui. Cui adderim è Polybio lib. 12. eum, qui hiſtorias ſcribere velit, indeſinenter per omnem vitam huic tractatui incumbere, non autem obiter attingere, debere. Quo pertinet, quod prodidit de ſua hiſtoria Diodorus Siculus, annos ſe triginta in deſcriptio eam impendiſſe. pertinet idem quod habet Dion, annis decem a ſe hiſtoriam collectam, per ſcriptam duodecim: pertinet denique quod Seruius in 9. Eclog. Virg. ſcriptum reliquit, Cinnam de Smyrna librum decem annis elimaſſe. Et hæc noſtri ſerè memoria hiſtoriam Boiorum ſcripturus Auentinus, annalium & diplomatum inſpectione, & omnis generis antiquitatibus conquirendis, ſeptennium illumſit, vt teſtetur de eo Schardius Iureconſultus. Neq; è Nicolai Vignerij de hiſtoria ee Bibliotheca ſua relatu obſcurum, iam per annos tredecim, cum Chronicon rerũ Burgundionum ederet, iſto opere ab eo elaboratum. Quibus præterea addatur, quod Iohannes Baſilius Heroldus de hiſtoria Pauli Iouij habet, hanc ab illo annis triginta ſeptem cõcinnatam. Eſt etiam cum primis memorabile, quod de Menendro Epheſio habet Ioſephus, nempe hiſtoriam, quam de ſingulorum regum tam Græcorum quam Barbarorum rebus geſtis ſcripſiſſet, è prouincialibus cuiuſq; loci litteris illum excerpſiſſe. Ex præclarit quidem haud diſſimilem ſuperioribus annis de regno Italiæ operam Carolus Sigonius.

Pericula, in quæ vocari plerunque Hiſtorici aſſolent, diuerſis nobis exemplis propoſita ſunt. Hic vnum atque alterum adijcio.

Temporibus Tiberij Cæſ. in ius poſtulatus Cremutius Cordus fuit, quòd laudato Bruto, Caſſium vltimum Romanorum dixiſſet. Quanquam vero is accuratà ſe oratione, cuius argumentum Tacitus habet, defenderet, mori tamen iuſſus eſt, vt Dion. Nam Tacitus voluntarium eius vitæ finem ſignificare videtur. & libros per Ædiles cremari à Patribus iuſſos, at ſed qui tamen manſerint occultati & editi. Quo magis, inquit, ſocordiam eorum admirari libet, qui præſenti potentia credunt extingui poſſe etiam ſequentis æui memoriam. Nam contra punitis ingenijs creſcit auctoritas. Neque aliud externi reges, aut qui eadem ſæuitia vſi ſunt, niſi dedecus ſibi atque illis gloriam peperere. Hactenus Tacitus.

Caligula, Princeps ingenio monſtroſo, acerbè in Liuij hiſtoriam inuectus, parum abfuit, quin aboleuerit, & imagines ex omnibus bibliothecis amouerit.

Domitianus, neutro minor, Iunium Ruſticum, quod Pæti Thraſeæ & Heluidij Priſci laudes edidiſſet, appellaretq; eos ſanctiſſimos viros, occidit, vt Suetonius. Nam Tacitus in vita Iulij Agricolæ non parum varians, qui Pætum laudaſſet, Arulenum Ruſticum, qui Heluidium, Herennium Senecionem vocat. Addit præterea, etiam in libros ipſorum ſæuitum fuiſſe, delegato Triumuiris miniſterio, vt monumẽta eorum in comitio & foro vrerentur. Idem Domitianus & Hermogenẽ Tarſenſem propter quaſdam in hiſtoria figuras, & Metium Pomponianum, quòd conciones regũ ducumq; e T. Liuio circumferret, vita expulit. Neq; ſi Suetonio credimus (nam Ioſephus variat) vllam vnquam hiſtoriæ cognoſcendæ operam dedit, ſed ſolos Tiberij Cæſ. commentarios atque acta lectitauit: & vt ocio ſuo cõſuleret, epiſtolas, orationes & edicta ferè alieno ſtylo formauit. Quodque fieri ſemper ſolet, vt exempla regentum in vulgus maneant, ſecundum Claudianum, idem etiam Domitiani ſeculo accidit. Vnde eſt grauiſſima illa Iuuenalis Poetæ, qui tum vixit, querela Satyr. 7.

Veſter porro labor fecundior, hiſtoriarum
Scriptores, perit hic plus temporis atq; olei plus.
Namq; oblita modi milleſima pagina ſurgit

Omnibus, & creſcit multa damnoſa papyro.
Sic ingens rerum numerus iubet atq; operum lex.
Quæ tamen inde ſeges? terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit hiſtorico, quantum daret æra legenti?

Paulus Iouius, de quo ſupra dictum, ſæpe de periculis, quæ ex liberiore ſtylo ſibi imminerent, queritur. Et nota Sleidani, hominis ex Vbijs Germani, fortuna eſt. Lubet quæ adijcere ex eiuſdem Iouij ad Octauium Farneſium epiſtola quadam locum notatu dignißimum: „Quod ad hiſtorias meas pertinet, inquit, eas nequaquam tabellarijs committi poſſe putauerim, ne interceptæ quorundam animos offendant. Nunquam enim vel æquißimus rerum geſtarum ſcriptor victis pariter atque victoribus ſatisfecit, quo minus vtrinque gratiam ſuam extenuet vel odium quærat, quòd eum facile ſit factioſa ſuperbaque iudicia ſubire, qui inter viuos libero ore locutus, tanquam poſteris gratum facturus, non procul ab inuidia fortunæ ludos perſenſerit. Hactenus Iouius.

Neq; ſanè vel hodie non ſæpe immites Tiberios, furioſos Caligulas & ſæuos atque ignauos Domitianos reperias. Et aperta omnibus eſt vulgi peruerſitas, non etiam in literatorum fece. Accurſiani nonnulli, qui non eſſe de pane lucrando cecinere audeant. Quaſi vero eundem liberalium artium tractatus, quem cerdones propoſitum ſcopum habeat, aut id, quod maximè quæſtuoſum, etiam dignitate vincat. Addo his de ſcribentibus hiſtorijs, fermè de illis euenire ſolere, quod ſcripſit Ammianus: Pericula veritati coniuncta eſſe. Inde enim eſt, quod idem ex Cicerone retulit, quoſdam formidine bonorum edere cognitiones actuum variorum, etſi vberibus ſtylis explicatas, ſuperſtites noluiſſe. Et pertinet eodem, quòd vt plerique hac noſtra memoria, ita etiam hiſtoriæ de Henrici IIII Cæſ. vita auctor nomen ſuum ſuppreſſit.

Quanquam vero hæc ita ſint, tamen adeo inde Hiſtoriæ decus non infuſcatur, vt potius magis ſplendeſcat. Nam Tyrannis id quod optimum eſt, & παρρησίαν, quæ tamen ſcurrilitate careat, non probari, quid mirum? Rectius quidem ille ipſe Tiberius, cum aduerſus conuicia maloſq; rumores, & famoſa de ſe ac ſuis carmina, animum obfirmatum atque inuictum oſtẽdere vellet, ſenſit, atq; ſanius, mente & ipſe adhuc ſanus, ſtatuit, cùm diceret: In libera ciuitate & linguam & mentem liberas eſſe debere. Et Senatu per adulationem aliquando de eiuſmodi criminibus ac reis cognitionem flagitante: Non tantum, inquit, otij habemus, vt implicare nos talibus negocijs debeamus. Nam ſi hanc feneſtram aperueritis, nihil aliud agi ſinetis: omnium inimicitiæ hoc prætextu ad vos deferentur, quemadmodum eſt apud Suetonium.

Quòd ſi tamen iam iners quiſpiam, tamq; excors fuerit, vt propter eas ab hiſtoriarum tractatione abſtinendum exiſtimet, is ita habeto, neq; cæteras diſciplinas ſimilium periculorum expertes eſſe. De Theologis quidem, qui anguſtioribus quaſi finibus, extra quos ipſis euagari ſine piaculo non licet, incluſi ſunt, nihil dico. E Iureconſultis cæſi miſerabiliter illa diſciplinæ huius lumina, Papinianus & Vlpianus, fuere. Et ſæuijt in Medicos ob Hephæſtionis mortem atrociter Alexander Magnus, ſæuijt ob morbum proprium Maximinus Cæſar. Nec Socrates, tametſi innocentißimus, propter Philoſophiæ profeſſionem effugere nefariam accuſationem & capitis diſcrimen potuit. Legimuſque cùm ab alijs veteribus regibus Philoſophos vexatos, tum ab Imperatoribus aliquot vrbe & Italia pulſos. Quid? quòd ſuos ipſorum præceptores Hercules quidem Linum, Nero Senecam, quem antè immenſis opibus (nam ter millies ſeſtertium, hoc eſt, ſeptuagies quinquies centena millia aureorum coronatorum, quæ intra quadriennium corraſiſſet, Suilius apud Tacitum ei exprobrat) cumulaſſet, interfecerunt?

Fabularum vel potius allegoriarum, quas Hiſtoriæ habent, aut à quibus illæ profectæ ſunt, partim principium idem duco, quod de Hiſtoricis iam diximus, partim ſimpliciter è nominum ſimilitudine ingenij luſum ſtatuo. Cùm enim non ſemper liceret verum proferre, & tamen homines ingenioſi perire rerum geſtarum memoriam nollent, ad hoc tutius veluti perfugium ſe receperunt. Et iuuat ſæpe tanquam veſte tegi, cuius cognitionem patere quibuſuis nolumus, aut id, quod iam antè notum eſt, vel in allegorias vel in mythologias tranſlatum habere: ſed non è contra. Inuenias ergo qui Iudithæ hiſtoriã, eius, quę de Eſthera extat, allegoriam exiſtiment. Et certũ eſt, Germanicorum illorum rythmorum expoſitionem, quam vocamus *Tewrdanck*, eiuſdem allegoricam de Maxi-

de Maximiliani I. Cæſ. rebus geſtis enarrationem eſſe. Suntque eiuſdem fortè generis fabulæ & cantus de Theodorico Veronenſi, Henrico Leone & Meluſina Lucemburgica. Nam Gigantes, quibuſcũ Theodorico res fuit, interpretor e Carionis Chronico barbaros, quos ille vicit ac profligauit. De Henrico Leone, & fabulis de eo conſictis, memini me nuper accuratè differentem D. Lodolphum Schraderum, in hac academia Ordinarium, virum nominis celebritate, ſciẽtia iuris ac dignitate ampliſſimum, quem honoris cauſa nomino, audire. Et certè quidem ſi dextrè accommodes, multa cum hiſtoria conueniunt. Addatur his poſtremò cantileo a illa oculatis, quæ cucul è ſalice prolapſi mortem habet. Nam quod Germanicè ſalicem dicimus, expreſſit nomẽ familiæ Germanicæ, & quidem Comitatu claræ, ad quam alluſio fit. Scimus etiã quid de pleriſque Sanctorum legendis, vt vocant, euenerit. Nam vt omnes ſingulas ad trutinam reuocem, nec id moliar, plurimas e Poetarum fabulis conficitas, ita quidem non paucæ allegorias referre videntur.

Atque erant hæc, quæ in præſenti afferre de Hiſtoria in medium habebamus. Vtinam autem factum operæpretium ſit, vt nam conatu, vt mihi perſuaſi, haud improbando, operam & oleum, quemadmodum dici conſueuit, non perdidiſſe videamur. Verum ad vereor, prolixitas faſtidium pepererit. Sed omnino ita ſe res habet, quod ſcripſit de ſe alicubi Hieronymus, vt nempe dum vrceum facere cogitaui, amphorã finxerit manus. Eſt enim argumentum, ſi pro dignitate tractare velis, ampliſſimum & rebus locupletiſſimum: nec fieri poteſt, vt non inſtanquam in latifundio, aut ſpecioſo exquiſiteque exculto horto, quis in amœniora diuerticula animi cauſa deflectat. Quod reliquũ eſt, precor ab immortali Deo, qui eſt Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Filius, & Spiritus ſanctus, in vna facta [illegible], & Eccleſiæ & S. Romano Imperio, cuius vtriuſque nos ciues & alumnos profitemur, precor ſummo in terris magiſtratui, quem in Sacratiſſima Cæſarea Maieſtate nos agnoſcere, colere ac venerari par eſt, precor denique illuſtriſſimo Electori Brandeburgico, Domino noſtro clementiſſimo, atque vt Eccleſiæ, ita & academiæ huius altori ac protectori beneficentiſſimo, fauſta & felicia omnia. Sanè in quæ tempora incidimus, quæ nos fata vrgeant, nemini niſi vel vtcio noſter tenis, vel non cæcutienti, ſed plane mente & oculis capto, obſcurum eſſe poteſt. Sed neque Eccleſiæ ſuæ defuturum ſeſe [illegible], & pijs cœptis [illegible], ampliſſimus Filius Dei nobis pollicitationibus recepit: ac de ſumma & propitia vt cæterorum inclytæ præpotentiſq; domus Brandeburgicæ Principum, ita imprimis illuſtriſſimi Electoris erga Eccleſiam & bonas literas pietatis ac benignitatis affectione ſperare nos prolixè conuenit. Quam confirmet idem Deus opt. max. [illegible], & in cuius manu cor regis, aſſidua & religioſa nos prece ſupplicare oportet.

DIXI.

SIGNIFICATIO RECITATIONIS.

S.

QVOD fieri more maiorum conſueuit, vt, quibus publicum in academijs docendi munus commiſſum eſt, hi in operas ſuas praefiantur, ſacq; res eſt & quam ſtudiorum partem profitentur, commendent, idem non debuit non à me etiam obſeruari. Neq; quod vel de abſentia mea diuturniore, vel, vbi huc tandem appuli, interpoſita mora, hic eam purgandi mitigratia apte receperunt, neceſſe eſſe duxi. Non illa quidem iuſtas habuit atq; grauiſſimas atq; iuſtiſſimas, hoc eſt, quae partim mei iſtic, ac partim reſpectu, pietati & ſanguini debitus, expreſſiſſet. hanc cum alia pepererunt, tum deſſi illi eo et, quae migrationes comitari ſemper aſſolent. Atq; vbi iam portum teneri videbamur, hanc rurſus impotens illa fortunae tempeſtatem longè acerbiſſimam immiſit, ſeu potius nouo infortunij toſu ad pietatis cultum addere ſtimulum acriorem Deus opt. max. voluit, quod vix ſemiſſi rem filiolam, atque ideo ardentiore τῆ στοργῇ affectione diamatam, quod difficillimam a matris partu in lucem data eſſet, nec morbus huius periculoſiſſimus, ferme q; lethalis, qui, vt propemodum oblactanda fuerit, effeciſſet nihil iis eam potuiſſet mori aegrotat a nec repentina abſtulit. Quibus illud inſuper acceſſit, quod benè longe tempore à bibliotheca mea abfuerim quippe quam paulo poſt, o tranſactum meeum eſſet ea annis hui praemiſerum, vt propediem tum familia ſequerer. Et certè quidem, tum cauſis iuſtis non lineus me offuerint, plerumq; autem medeci contusis falubribus teperit τῶν χεῖρων [illegible] Filius Dei, hic de vſitatorum operarum intermiſſione iam facilè reſarciri poſſit, ambigo. Rectè enim Antiphon Atheneuſis πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος, quemadmodum eſt apud Plutarchum. Nec minus praeclarè Plinius omne tempus perire dixit, quod ſtudijs non impertiatur. Porro autem quae amplißimi Senatus academici decreti a impoſitae mihi partes ſint, cõſtare publicè opinor. Nec obſcura ſtudia noſtra ſunt, quibus iam prodeſſe idq; operaepretium facere queamus, quod & antehac facere ſtudiuimus, & deinceps Deo volenti, atq; adeo ducenti, non minori conatu ſtudebimus, optaeetiam atq; etiam. Sunt enim ea quae omnis ad autorem diſciplinam iſtam, omnium vt dulciſſimo mito & vtiliſſimā, reddant, congerere permulta poſſim. Sed id forti eſſet γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, ſecundum adagium. Eſt enim res in medio, neq; ſummorum tam monarcharum, regum atq; Principum, quām virorum omnium quis illuſtri ſapientia & virtutis fama eniteat, teſtimonia atq; exempla clara ſunt. Breuiter quidem ſed verè Gregorius Nazianzenus, quem eximia appellatione Graeci Theologum cognominârunt, in verſu quodam, [illegible] vocat. Et aquè grauiter Cicero. Neſcire, inquit, quid antequam natus ſis, acciderit, eſt ſemper eſſe puerum. Haec cum ita ſint, & quam nactis Spartam ſumus, ornare nos omni contentione, hoc eſt, quantum pro modulo noſtro liceat, deceat, cras, quod felix & fauſtum ſit, hora & loco anteceſſori mea, D. Edonis Hilderico, conſueto, nempe tertia poſt meridianam colligi a Philoſopluco, aliquid de hiſtoria, eiuſq; dignitate, & quae praeterea de diſciplina hac vndiorem vtiliter [illegible] debere exiſtimauimus, praefabimur. Quare ſignificationi publicae nonatum beneuolentia ſtudium et benignitatem propenſam iri conſidimus. Francofurti ad Viadrum M. Iunij D XXI. CI). I). LXXIX

Remerus Remeccius
Steinhemius.